a ¶ Incipit tractatus
doctoris ɔſolatorij magiſtri Johannis de
gerſonno Cancellarij pariſieñ. de directio
ne ſeu rectitudine cordis.

Confitebor tibi in directione
cordis. Pollicet̃ h̃ pſalmiſta
perſonã in ſe gerẽs anime cu-
iuſlibet fidelis deuote/ loquẽ
tis deo ⁊ ɔfidentis in eo. Ut
potius hebraico more. futuꝝ indicatiui po-
nit hic optatiui loco/ q̃ſi vox ſit nõ ꝑmittẽ-
tis ſ; optãtis. atq; orãtis/ cũ dicit: Cõfite-
bor tibi in directione cordis. Proclamat i
eodẽ ſpũ rapt⁹ in anagogicos exceſſus qui
pſallẽdo ait. q̃ bon⁹ iſrl̃ de⁹ his q̃ recto ſũt
corde. Felix plane cor directũ ⁊ rectũ i dño;
S; in directione ⁊ rectificatione crebrius
heu fallimur putãtes nos rectũ cor h̃re/ cũ
varie diſtortũ ẽ. q2 iuſticiã nr̃am volentes
ſtatuere/ iuſticie dei nõ ſum⁹ ſubiecti; Pro
pterea diligẽter attẽde tu meditans quẽad
modũ deo ɔfiteberis in directione cordis.
Uide q̃d ſeq̃tur; In eo q͛ didici iudicia iu
ſticie tue. Dix vero ſi q̃s gloriari audeat
ſe didiciſſe iudicia iuſticie dei/ q̃ ſunt vtiq;
abyſſus multa. q̃ incõprehenſibilia/ q̃ ⁊ ter
ribilia ſunt ſup̃ filios hoim; S; pfecto ſat;
eſt cordi ſaltẽ fido ⁊ ſimplici/ nõ curioſa ꝑ-
ſcrutatione ſed hũili deuotione/ ɔfiteri do
cũ ꝓpha dicẽdo. Juſtus es dñe/ ⁊ rectũ iu-
diciũ tuũ. Item iudicia dñi vera iuſtifica-
ta in ſemetipa. Et rurſus iuſticie dñi recte
letificãtes corda.

¶ Conſideratio. I.

Fundamentũ igit̃ directionis cor-
dis/ ẽ meditatio rectitudinis diui-
ne iuſticie/ q̃ eſt ꝑpetua ⁊ ɔſtãs vo
lũtas reddẽs vnicuiq; qd̃ ſuũ ẽ. Hinc eniꝫ
ɔſurgit ordo/ Qui eſt pariũ diſpariũq; re-
rũ ſua vnicuiq; tribuens diſpoſitio. Hinc
ɔſequẽter orit̃ pax. q̃ nihil aliud ẽ q̃ ordis
tranq̃llitas. ꝓpterea bene enũciatum eſt. q͛
opus iuſticie ẽ pax. ⁊ q͛ iuſticia ⁊ pax oſcu-
late ſunt.

¶ Conſideratio. II.

Eſſet aũt gratiſſimũ hãc ꝑ ſingu-
las res meditari iuſticiã. ordinẽ. ⁊
pacem/ ſed tranſeat meditatio cor-
dis/ vt dirigatur ad participatam iuſticiã/
que deſcribitur habitus vel quaſi habitus:
per quem inclinatur cor habentis ipſum/
reddere vnicuiq; quod ſuum eſt. Quam iu
ſticiam diuiſerunt philoſophãtes in com-
mutatiuam ⁊ diſtributiuam/ q̃uis nõ de-
fuerint qui iuſticiam dixerint omnem vir-
tutẽ. Recte prorſus/ ſi de legali iuſticia ſub
generalitate locuti ſunt/ q̃ quidẽ rõ eſt red-
dere vnicuiq; qd̃ ſuũ ẽ. Cõtinet̃ itaq; ſub
h̃ ambitu virt⁹ oĩs tam prudẽtia que ẽ re-
cta rõ agibiliũ/ q̃ tempãntia q̃ ẽ modera-
trix paſſionũ ɔcupiſcibiliũ/ q̃ fortitudo q̃
eſt mediatrix inter audaciã ⁊ timorẽ/ q̃ iu-
ſticia. put ẽ ꝑticularis virt⁹ reſpiciẽs ɔmu-
tatiões in ꝑcijs/ ⁊ diſtributiones pro meri
tis quatinus recte fiant.

¶ Conſidera. III.

Poſſet ɔfeſtim fieri ſmo de directiõ
ne cordis in hac ꝑticulari ⁊ dupli-
ci iuſticia/ cui ſolet aduerſari quaſi
duplex peſtis letifera. Cõtrariat̃ itaq; cõ-
mutatiue ɔtractus vſurarius q̃ ad tempo-
ralia/ ⁊ ſimoniacus q̃ ad ſpũalia. Porro iu
ſticiã diſtributiuã vulnerãt ⁊ inficiũt pro-
motio remũeratioq; male meritoꝝ in rep.
eccleſiaſtica ⁊ ſpũali. Sed videam⁹ in ꝑmis
velut in radice vel fonte quid cordis ſit re-
ctitudo. ſeu directio.

¶ Conſideratio. IIII. B.

Directio cordis attenditur penes
conformitatem ad rectitudinem ꝑ
me ⁊ vniuerſal' regule/ quam eẽ cõ
ſtat inobliquabilem/ nec a rectitudĩe pror-
ſus flexibilem/ quẽadmodum tortuoſa re-
diguntur ⁊ rectificantur ad normam rectã
per applicationem; Et quoniaꝫ natura to
ta dirigitur in ſuis motionibus ⁊ actõnib;
ad hoc agente infallibili ⁊ inobliquabili:
naturam omnem directam ⁊ rectam (vt ta
lis eſt) fore neceſſe eſt. Et hoc eſt corollari-
um ſeu poriſma pulcerrimum. Propterea
concluditur a ſapiente/ ⁊ apud boetium a
phia. q͛ ſapientia attingit a fine vſq; ad fi-
nem fortiter ⁊ diſponit omnia ſuauiter.

¶ Conſideratio. V.

Hanc vero directionem nature/ vo-
cauerũt aliqui philoſophoꝝ/ cir
culum intelligibilem primi boni
ad creaturam/ ⁊ rurſus creature ad ſuũ prĩ-
cipium/ Et hec meditatio non eſt diſcors
a noſtra ſi ɔſideretur huiuſmodi recurſus

ſeu reuerſio qui vel que fit tāq̄ʒ reflectatur
radius rectus vel perpendicularis in ſeip/
ſo de deorſum in ſurſuʒ: vnde prouenit for
tificatio mirabilis in natura: quod in ſpe/
culis probatur per exemplum:-

Conſideratio .VI.

Hanc igitur nature directioneʒ ⁊ re/
uerſionem ad ſuum principium ſi
inobliquabiliter/ haberet huma/
na voluntas pro ſtatu preſenti: eam quip/
pe in gloria habebit: ſed in inferno ab hac
rectitudine tota deficiet. Nunc autem duʒ
in via ſumus dirigitur aliquando/ ſed fre/
quentius detorquetur per peccatuʒ ab hac
directione: redditurq̄ʒ tortuoſa. ita vt non
ſit cum deo ſuo rectum vel directum cor ei⁹.
Sicut in plurib⁹ ſacre ſcripture locis ver/
ba huiuſmodi ſonant:-

Conſidera .VII.

Fuerunt qui dicerent hanc rectitu/
dinem cordis ad deum eſſe/ vt vel/
let homo quicquid vellet deus: ⁊ n̄
aliud vel aliter. Alijs viſum eſt q̄ volūtas
dei non obligat voluntatē creatā ad imita
tionē ſui ⁊ conformitatem/ ⁊ pconſequens
nec ad ſuā rectitudinē/ niſi primo ſit cogni
ta dei volūtas ipā. Et deniq̄ʒ q̄ ad eius imi
tatiōē obliget ſub p̄cepto affirmatiuo vl' ne
gatō: Quod aliqui ſic explicāt vt cor homi
nis teneatur velle illud quod ſcit quod de⁹
vult ipm velle/ ⁊ hoc non ſolū ɔſultiue vel
permiſſiue: ſed preceptiue vt dictū eſt. Re/
ducitur ergo ſm iſtos tota cordis rectitu/
do ad rectitudinem impletionis diuinorū
preceptoruʒ/ que ſunt iudicia ſeu dictami/
na diuine iuſticie:-

Conſideratio .VIII.

Fuerunt quoq̄ʒ quibus hoc nō ſa/
tis dictum ample videbat. Diſtin
xerunt igitur triplicem in homine
voluntateʒ accepto large vocabulo: ſm tri
plicem in homine cognitionem. Eſt enim
volūtas ſeu appetit⁹ ſenſualis/ q̄ poteſt ali
qualiter ideo dici volūtas qua aptus nat⁹
eſt obedire ratiōi/ iuxta areſtotilis verbum:
conformiter ad illud dictuʒ de cayn. Sub
ter te erit appetitus tuus/ ⁊ tu dominaberiſ
illius. Non ſic auteʒ eſt in appetitu ſenſua
li brutorum/ que non habent rationem di

rectricem ſibi adiunctam: ppterea paſſiōes
ſenſitiue non eis imputātur nec dicuntur
turpes: Vt ſuperbia in equo. ferocitas in
leone. timiditas in lepore/ aſtutia in vulpe
⁊ ſic de alijs ſimilibus. Eſt ⁊ alia volūtas
vel eadem ſed aliter conſiderata que conſe
quitur cognitionē rationis inferioris: quā
appellant ſancti velut mulierem reſpectu
portionis ſupioris quā virū dicūt. Hec re
ſpicit leges temporales ⁊ cōcluſiones que
colliguntur ex ſenſibus. Sed portio rōis
que ſuperior dicitur conformatur ad leges
eternas: ſm has dicitur proprie voluntas
rationis:-

Conſideratio .IX.

Dicunt conſequenter p̄dicti q̄ volū
tas cōſequens iudicium rationis
ſuperioris ⁊ directionem eius de/
bet ſemper ita eſſe conformis diuine volū/
tati q̄ nunq̄ʒ in aliq̄ ſibi remurmuret: nec
de damnatione hominum/ nec de pmiſſio
ne peccatorum/ nec de gratie ſubtractione:
Jmmo nec de ſua futura damnatione/ ſi il
lam deus diſpoſuerit iuſto ſuo iuditio ven
turam: ſed dicat humili corde ſine murmu
re/ id quod apud damnatos ⁊ per eos dici
non poteſt: Juſtus es domine/ ⁊ rectum iu
dicium tuum/ cum ceteris ſimilibus. Non
q̄ homo ſimpliciter ⁊ abſolute debeat aut
poſſit de lege ordinata conſentire in dāna
tionem ſuam/ ſicut nec in peccatum vel de
ſperationem. Sed hec ita ſub conditiōe
pponuntur. Quamuis nō expediat apud
multos tales interrogationes particulares
ſibi formare/ vel in eis deliberando diu ſta
re. Hoc tamen poteſt fieri vt ſm iudicium
rationis ſuperioris nolit in aliquo remur/
murare diuinis diſpoſitionibus/ quod fa/
cilius eſt q̄ʒ poſitiue ea laudare ⁊ approbā
do in ratione eis gaudere:-

Conſideratio .X.

Porro quo ad voluntatem aliā du
plicem/ quo conſequitur iudiciuʒ
rationis inferioris ⁊ ſenſualitatis
poteſt fieri q̄ bonus filius (ſic loquitur au/
guſtinus) velit patrem ſuum viuere/ queʒ
deus vult mori: propter quendam nature
tractum ⁊ colligationem ad ea que tempo/
ralia ſunt. Oportet nihilominus hanc du
plicem voluntatem ſi debet carere vitio: ſe
reſoluere tandem in eam que ſequitur iu/

dicium rationis.

Conſideratio. XI.

Amplius addamuſ. Quia natura
delectatur in medijs/ ⁊ triſtatur in
extremis. colligitur ratio ſpeculati
ua canticorum ⁊ pſalmorum/ qui quando
qȝ collaudant rectos corde/ ⁊ ad leticiam et
collaudationem prouocant/ vt ibi: Leta-
mini in domino ⁊ exultate iuſti. Et gloria-
mini omnes recti corde. Et iterum: Lux
orta eſt iuſto ⁊ rectis corde leticia; Coniungũ
tur autem iuſticie ⁊ rectitudo cordis ratio-
ne predicta: Quoniam iuſticia medium te
net/ ⁊ conſiſtit in quadaȝ rectitudine ſcd̃m
quam debet rectificari cor atqȝ dirigi:-

Conſidera. XII.

Attendendum eſt nihilominus ꝙ
rectitudo voluntatis humane pro
ſtatu vie non ſtat in indiuiſibili/ ſi
cut rectitudo volũtatis dei. Et ſic ſtoici po
nere voluerunt dicentes equalia eſſe pecca
ta/ quoniam eque deuiat vnum a rectitudi
ne ſicut alterum. Exemplum de linea par
torta vel obliqua. Stat igitur ex modera-
tione iuſtitie per diuinam miſericordiam
que ſuperexaltat iudicium/ ꝙ rectitudo vo
luntatis humane latitudinem aliquam cõ
patiatur/ infra quam voluntas ſtans/ dicet
ſemper recta/ quãuis ad centrum indiuiſibi
le iuxta modum loquẽdi predictorum/ nõ
pertingat:-

Conſideratio. XIII.

Rurſus infra latitudinem hanc p-
miſerunt aliqua peccata venialia/
dicentes ea non eſſe contra rectitu
dinem diuinorum preceptorum/ que ſunt
dĩ iuſticie ſeu iudicia participata/ ſicut nec
eſſe dicuntur contra caritatem: Quia non
extinguunt eam: Sunt tamen peccata ve
nialia quedam obliquitates/ a medijs per
que facilius ⁊ rectius tenditur ad finem:
Non autem tollunt rectitudineȝ finis: Et
ſi non perimunt illam/ prepediunt tamen
plurimuȝ; ſuper qua re loquitur tractatus
alter de vita ſpirituali docens q̃tuȝ ⁊ quo-
uſqȝ vota ⁊ precepta ordinum ſeu religio-
num obligent ⁊ ſe extendant:-

Conſidera. XIIII.

Deſcendamus cõſequenter ad par-
ticulares caſus aliquos quoniam
ſermones p̃ticulares in moralibꝫ/
dicente areſtotile ⁊ teſte experientia/ magiſ
pſunt aut erudiunt/ quẽadmodum videre
eſt in p̃ceptis medicine. Neqȝ tamẽ optet tẽ
ptare de ſingulis p̃ticularibꝫ. quoniã infi-
nita ſunt ⁊ iõ nec diſſerere neceſſe. Sed in
primis ſicut directio cordis tendit ⁊ termi
natur in deũ ſic ⁊ ab eodẽ habet ortum ⁊c.
Vide cõſequentia in tratatu de oratio-
ne ⁊ eius valore parte tertia:-

Conſidera. XV.

Tenuit nos ecce plus ſperato ver-
bũ de directiõe cordis in orõne cũ
annexis. Ad quorũ elucidationem
ampliorẽ pficit tractat⁹ de meditatiõe cor-
dis/ ⁊ alius de ipſius ſtabilitione: veniam⁹
cõſeq̃nter ad alias p̃ticulares actiones; Et
in p̃mis videam⁹ q̃lis eẽ debeat cordis di-
rectio in adoratione imaginũ/ q̃m abuſus
videt̃ eẽ mult⁹ apd̃ laicos ⁊ ſeculares/ imo
⁊ nõnũqȝ apud litteratos ⁊ religioſos/ qui
vnã imaginẽ citi⁹ adorãt qȝ aliã: Et h̃ ſolũ
qꝛ vel venuſtior/ aut pulcrior/ aut ornatior.
Unde loquũt̃ ad illã velut ſi intelligat. Di
rectio finalis cõſulẽda ⁊ ſepi⁹ inculcãda at-
qȝ p̃dicãda talibꝫ in his ⁊ in pluribꝫ alijs/ ẽ
ꝙ hẽant intentionẽ generalẽ faciẽdi in hu-
iuſmodi adoratõibꝫ/ illud qđ intẽdit face-
re eccl'ia/ quodqȝ p̃lati doctores ⁊ ſancti pa
tres hmõi inſtituentes ⁊ tolerãtes facere in
tenderunt/ nec figant directionem ſui cor-
dis vel intentionem ad aliquod particula
re/ quin ſemper habeãt cordis promptitu-
dinem ad faciendum ea in his ſolum que
eccleſia ⁊ ſuperiores noſtri ac priores fieri
tradiderunt atqȝ docuerunt.

Conſi · XVI ·

Tranſeamus quoqȝ ſtatim vltra ad
alios cultus ſanctorum/ qui pluri
mum ſupſtitiones habere videnť:
ita ꝙ nouena fiant/ ⁊ nõ ſeptimana/ vel q̃n
tana: Quod offeratur tale munus/ vel tale:
Sic gallus pro pueris/ gallina pro puelliſ
beato Chriſtofero vel Johanni baptiſte
quod ad ſanctum Hupertum pro morſu
canis rabidi fiant inuentur particulares
obſeruantie/ que nullam videntur habere
rationem inſtitutionis. Et ita talis ritus
tranſit in ſuperſtitionem/ que nihil aliud ẽ

ꝙ̄ vana religio. Dicitur autem vana quia
caret ratione ⁊ effectu. Similiter eſt de hoc
ꝙ ſanctus Anthonius plus habeat virtu-
tis in curando ſacrū vt aiunt ignem ꝙ̄ alij
ſancti. Rurſus idem eſt hoc ꝙ in hac eccle-
ſia dedicata beatiſſime virgini/ ipſius virt⁹
ſit potentior/ ꝙ̄ in alia ad faciendū miracu
la/ ⁊ ſuccurrendum inuocantibus ſe/ ⁊ hoc
preſerti rōne tal' vel tal' imaginationis ſue
vel ratione ſolite peregrinationis illic con-
tinuate/ ⁊ ſic de ſimilibus abſq; numero.

Consideratō XVII.

Conſiderandū eſt igit̄ ꝙ pauciſſi-
morum eſt ad diuina ſe erigere vel
eleuare/ niſi ꝑ corporalia. Sꝫ nec
confidentia de deo ⁊ ſanctis faciliter a mul
tis habetur ſine quadā ſpeciali obſeruatio
ne ⁊ frequēter corꝑali vel imaginatiua. Ta
lis tamen imaginatio fortis ⁊ cōfidens de
diuino auxilio licita eſt ⁊ meritoria ꝙ̄uis
conſurgat per media vel exempla corpora
lia/ ⁊ per quaſdam actiones extraneas/ que
mouent adiuuāt/ ⁊ augent imaginationeꝫ
ad ſpem vel ꝯfidentiā de obtinendo ſalutē
put ⁊ medici dicunt. videlicet imaginatiōꝫ
fortem facere caſum vel etiam liberationē

Considera. XVIII.

Amplius diſtinguendū eſt de obſer-
uationibus circa cultum dei ⁊ ſan
ctorum/ ꝙ alique obſeruatōnes hu
iuſmodi ſunt manifeſte licite/ immo ⁊ obli
gatorie/ quas videlicet tradidit eccl'ia. Ali
que ſunt penitus illicite ⁊ demeritorie/ ꝙ̄s
eccleſia reprobat per expreſſum. Alie autē
ſunt medie que de genere ſuo nec bone ſūt
nec male ſicut leuare feſtucam in templo.
Sed fiūt moraliter bone aut male per ap-
poſitōꝫ circūſtātiaꝝ ꝓſerti intentōis ⁊ finis
¶ Similis poteſt fieri diſtinctio de credē
dis ꝙ aliqua ſunt firmiter credenda. Alia
eque firmiter diſcredenda. Alia vero que
ſine periculo poſſunt vel credi vel non cre-
di. Ceterum de obſeruantijs primi ⁊ ſecū-
di generis poteſt ⁊ debet fieri ſecure predi-
catio/ ſcilicet quādo ſunt expreſſe per eccle
ſiam/ ⁊ doctores vel approbate vl' reproba
te. De alijs vero tertij generis cautiſſime ꝓ
dicanduꝫ eſt vt nec nimis generaliter aſſer
tiue ⁊ abſolute approbentur/ ⁊ preſertim ꝙ̄
ſi cadāt ſub precepto vel fide certa/ nec eti-
am reprobētur abſolute ⁊ ſimpliciter qua-
ſi ſint peccata que non poſſunt bene fieri/
⁊ que obligent ad non credendū.

Consideratio. XIX.

Rurſus aduertendum ꝙ apud ſim
plices qui videntur bone fidei/ et
in alijs religioſe viuēte/ obſeruan
tes eccleſiaſticam diſciplinam ⁊ doctrinaꝫ
agendum eſt potius ad rectificationē actō
num ſuarum/ ⁊ ad bonam interꝓtationem
iuxta intentionem bonam quaꝫ habere de
bent. ꝙ̄ damnentur/ vel arceantur deſerere
ſuas cōſuetudines/ preſertim per illos qui
non ſunt tante auctoritatis/ ꝙ poſſint ſine
ſcādalo tales obſeruatōnes extirpare. Se
cus forte vbi adueniret auctoritas prelato
rum vel pape vel generalis concilij. Vnō
⁊ quando predicatur nimis acriter contra
obſeruationes talium perſonarum/ que de
note ſunt in multis alijs/ poteſt conſurge-
re in ipſis quedaꝫ puſillanimitas/ atq; ori-
ri ex hoc in peruerſis maior arrogātia inui-
ſiua bonorum ⁊ ſimpliciū huiuſmodi/ alia
rumq; deuotarum perſonarum.

Consideratō. XX.

Addatur adhuc circa dictas obſer-
uationes preſertim ꝓpter illos qui
ſunt depreſſi in intellectu. ac rudes
ad capiendum ſubtiles reſolutōnes noſtre
fidei ⁊ catholice religionis/ prout tactum ē
ſupra de ꝯſideratione decimaſeptima. Ad
datur in ꝙ̄ ⁊ dicamus ꝙ in talibus ita tem
perate ſe habeant/ ꝙ nec reprobēt eos qui
talia non faciunt quaſi ſint obligati ſic face
re/ ꝙ etiam in talibus non ponant firmaꝫ
ſpem ſuam/ taliter ꝙ exiſtiment deum vel
ſanctos non debere eis prebere auxilium
vel ſalutem. niſi obſeruationes tales exer-
cuerint/ quaſi ſit in illis quedaꝫ neceſſitas
vt percas ⁊ nō aliter inducatur deus ⁊ ſan-
cti id facere quod petuntur. Poſſunt tamē
exiſtimare vel ſperare cum pietate fidei ⁊ re
ligiōis chriſtiane/ ꝙ reuerētia exhibita deo
⁊ ſanctis per huiuſmodi obſeruatiōes/ eis
vtiq; placeat.

Consideratio XXI.

Confirmātur per ꝓmiſſa exempla
que videmus in eccleſia. Quia cō
mutauit eccl'ia multos gentilium
ritus non eos penitus auferendo/ ſed intē-

tiones fidelium circa hmōi in finem bonū
dirigēdo; Patet h̄ de feſto purificatōis qͦ
ideo candelaria vulgo dr̄. qꝛ portanͭ can/
dele ardentes illa die in honore puriſſime
⁊ lucidiſſime virginis Marie / ꝙ pri⁹ por/
tari apud gētiles ↄſueuerāt in veneratiōeꝫ
cuiuſdā dee / ⁊ in luſtratione vrbis romane
Sic ſolēnitas ꝑme diei meͥ̄ ſexti / ꝙ quon/
dā in honore octauiani auguſti fiebat / ceſ/
ſit in eccl̄ia in honorē receptionis cathena
rū ꝑncipis aplõꝝ. Secundū ↄſimilē ↄſi/
deratiōnē apud ꝑncipes chriſtianos poſſꝫ
hodie tolerari celebratō natalis ſui. imo vt
meritorie pagi / dirigēdo videlicet intentō
nē ſuā ad ſpūalem natiuitatē regeneratōis
ſue ꝑ ſacꝝ baptiſma / glificātes deū ꝙ grām
baptiſmi ↄtulit. Sic etiā encenia ꝙ danͭ
ꝑmo die ianuarij tolerabiliͭ fierēt / ſi dirige
reͭ intētio ad illud enceniū glioſum ⁊ ꝓcio
ſum / qͦ xp̄us ieſus de⁹ ⁊ dn̄s nr̄ nobis do/
nauit in ſui bn̄dicti nōis ipoſitiōe. qͦ vti/
qꝫ nomē eſt ieſus / ſalutē ipoꝛtās / atqꝫ i ſui
ꝓcioſi ſanguinis effuſione / quā in circūci/
ſione inchoauit / ſed tūc ↄſummauit. qn̄ in
ara crucis cū latrone. ⁊ clamore valido ſe/
ipſm totū ꝑ nr̄a ſalute deo patri in ſacrifici
um obtulit / ⁊ exaudit⁹ eſt ꝑ ſua reuerentiā.
Sic fit intentionē rectificādo multa erūt
religioſa / que alias forent ſupſtitioſa.

Conſidera. XXII.

Inueniet ſtudioſus doct⁹ ⁊ pi⁹ ani
mus in talib⁹ obſeruationib⁹ ꝙ de
ſe non ſunt male / ꝗſdā rōnes vel di
rectiōes cordis / ꝙ faciūt obſuatōes hmōi
nedū licitas ſed etiā meritorias; Et ſic nō
eſt ncc̄e in obſeruationib⁹ ꝑ eccl̄iam datis
ꝙ ſimplices ⁊ laici cogſcunt taliū rōnes / ꝙ
in aliq̄b⁹ viꝫ ꝓn̄t aliͭ reddi / ꝗ̄ꝫ ꝙ ſic placue/
rit legiſlatori / vel eccl̄iaſtice conſuetudini.
Sic multo magis in ꝓpoſito dicendū eſt /
ꝙ ſufficiāt leues ↄiecture / ſi dicaͭ nouena/
ria potius ꝗ̄ꝫ duodenaria / ad honorem no
uē viꝫ ordinū angeloꝝ. Et ꝙ fiat ꝑegrina
tio ad iſtā eccl̄iam magis ꝗ̄ꝫ ad illā / ob ma/
iorē deuotionē fideliū. Et ꝙ deus vult i va
rijs locis / ⁊ diuerꝭ ſcīs / varie ⁊ diuerſimo
de venerari. ſtāte tn̄ in his ſꝑ vere fidei ſoli
ditate ⁊ itegritate. Sꝫ ⁊ ꝙ pulli / vel panis
vel vinū / vel equi / vel imagines certe / vel
aliq̄ ſilia certis ritib⁹ offeranͭ / totū cedit in
honorē dei ⁊ ſanctoꝝ / ⁊ ad ſuſtentationem
eccl̄iaſticoꝝ miniſtroꝝ / dūmodo in his et
in alijs nō addaͭ poſitiue ⁊ ꝑticulariter cer
ta intentō praua / ⁊ omnino ↄtraria diuine
religioni. Conſulendū eſt igiͭ vt ſtent in di
rectione ⁊ intentione generali / faciēdi ideꝫ
qͦ placitū ſit deo / nec in talib⁹ nimis mul/
tum ſe ſubtilizent.

Conſidera. XXIII. · b ·

Nurſus ad elucidationē ꝑmiſſoruꝫ
ampliorē addendū eſt / ꝙ nō paſſiꝫ
ꝗratur tēptari deus per inuocatio/
nem ſanctoꝝ ſuoꝝ / vel oblationes eis fa/
ctas. ꝗſi debeat ſemꝑ ſtatim facere miracu
loſe illud qͦ petiͭ / ꝑſertim qn̄ eſt tm̄modo
bonū tp̄ale adipiſcendū. viꝫ qn̄ eſt ꝑ acq̄/
rendo aliquo cōmodo / vel ꝑ euitādo incō/
modo / ſicͭ ſolent facere plurimi ꝙ ꝑ q̄libet
re ꝗ̄ꝫtumlibet ꝓphana ⁊ modica / querūt a
deo ⁊ ſanctis eius opationē ſupnaturalem
ꝗ̄ꝫuis oppoſitū illi⁹ qͦ ipſi petūt cadat fre/
quētius ad ſalutē ipoꝝ ſpūaleꝫ / ſicut eſt in/
firmitas / vel aliq̄ in bonis tp̄alib⁹ aduerſi/
tas. Eſt eni inuocādus deus maxime ꝑ
eterna ſalute animaꝝ / ⁊ ꝑ medijs ad illam
ꝑ arma iuſticie a dextris ⁊ a ſiniſtris / ꝑ diui
tias / ꝑ paupertatem / per bonam famā ⁊ infa
miā / queadmodū ſupmus noſter medicus
magiſter ⁊ rector nobis vtile eſſe nouerit.
Itaqꝫ ſicut dici ſolet / a magno magna pe/
tenda ſunt ⁊ ſperanda / atqꝫ aliquid ſoliduꝫ
ſeu permanſurum / ne forte videatur deus
coli ſolum vel amari propter queſtum tem
poralium que vilia ſunt et ilico vtiqꝫ peri/
tura.

Conſidera. XXIIII.

Ontingit autem deum tēptari du
plicīter. vno modo ſine neceſſita/
te / vel abſqꝫ magna vtilitate. ꝙ tēp
tatio dicitur curioſitas. Alio modo quan/
do dimittitur auxilium humanum / quale
poſſet haberi / videlicet dum fiat illō quod
naturaliter vel humanitus fieri poteſt. Et
hoc vocamus facere quod in ſe eſt; Ad pri
mum ſpectat / cum homo vult per aliquas
orōnes vel ieiunia acquirere ſcientiā aliqͥꝝ
occultorum / vel eoruꝫ que non ſunt ſibi vl̄
ſtatui ſuo competentia / vel vt habeat gra/
tias aliquas gratis datas / que nō ſunt vti/
les ipi petēti / ſꝫ magis iutiles forte ⁊ nocie
vt ꝙ hō ſperet dicēdo hanc vel illā orōnem

ꝙ non incurret tunc infirmitatez/vel ꝙ ſic habebit diuitias/vel proſperabit᷑ in mercaturis/vel etiaz in ſpiritualibus/exemplificãdo ꝙ videlicet videbit ante mortẽ oculis corpalibus beatiſſimam virginem aut aliquem ſanctorum/vel aliquam ſanctaꝝ ⁊ ita de reliquis. Que omnia friuola ſunt. nec habent quicꝙ̃ roboris aut fundamenti.

¶ Conſidera. xxv.

Poꝛro aliquibus nihilominus licitum eſt expectare aliqua quaſi per miraculũ cum recurſu ad deum et ſanctos eius/qualia ſic expectare ſine cooperatione propꝛia alias nequaꝙ̃ foret licitum ſiue laudabile. Et hoc in multis caſibus eſt conſideratione digniſſimum. Unde ſi ſimplices homines non haberent predicatores ⁊ inſtructores ſuper credendis ⁊ agendis ad ſalutem pertinentibꝰ/ poſſunt rationabiliter inſtructionem ſui poſtulare a domino deo per miraculum. vtpote ꝑ infuſionem diuinitus/preter nature operationẽ illuminari. Quia vbi deeſt naturale ⁊ humanum ſubſidium. poteſt immo et debet ſpirituale ⁊ ſupernaturale rationabiliter experi ⁊ expectari/cum gratia non deficiat ⁊ vtiꝙ̃ minus/ꝙ̃ natura/ in neceſſarijs. Prouenit inde fortaſſis ꝙ multi rurales ⁊ idiote ſepe citius operantur ſuam ſalutem/ſine offendiculis erroꝛis/⁊ abſꝙ̃ deuiatione p̄ceptoꝝ diuinoꝝ ⁊ eccleſiaſticorum/ꝓpter firmam deuotã ⁊ humilem ſpez quam in diuino habẽt auxilio repoſitã/ꝙ̃ clerici ⁊ litterati ⁊ alij. quottidianis exercitati lectionibꝫ/⁊ ſmonum auditionibꝫ/qui plerumꝙ̃ facilius erroꝛe ⁊ deuio ꝑiclitantur. Sic etiaz ſepius a deo miraculoſe ab eccleſijs ⁊ congregationibus paſtoꝛis ſolatio oꝛbatis/petiti ſunt/ ⁊ adhuc licite peti poſſunt idonei boni ⁊ vtiles paſtores ⁊ p̄lati. Sicut legitur de ſancto nicolao ⁊ pluribus alijs.

¶ Conſide. xxvi.

Habẽt ꝯñter ad hanc ꝯſiderationẽ/ religioſi ⁊ ſolitarij q̇ ꝺſeruerũt mũdũ ⁊ ea q̄ in eo ſunt q̇ ad curã adminiſtratiõis/cãm magnã recurrẽdi ad deuz in ſuis oꝛõnibꝫ cũ expectatione diuini auxilij/ſine ſolicitudine alterius cure q̄rendi vel vtẽdi auxilio alio tꝑali/in faciẽdo illud qꝺ in ſe ẽ. Nã oꝛãdo ⁊ bñ viuẽdo faciũt totũ qꝺ in ſe eſt. Secꝰ eẽt in hñtibꝫ adminiſtrationẽ atꝙ̃ curã/ſiue in p̄ſidẽdo vt reges ⁊ iudices/ſiue in coꝛripiẽdo ⁊ docẽdo vt p̄lati ⁊ doctores/q̇les vix ſcire pñt ſine magñ ſolicitudine ⁊ trepidatione an fecerint vel faciant quod in ſe eſt.

¶ Conſide. xxvii.

Nihilominꝰ dat᷑ ꝓ regula ꝙ in oꝛõe ſua ꝯſideret homo ſi faciat vel fecerit ꝓbabili ꝯiectura qꝺ in ſe ẽ. ⁊ hc q̇d ſpectat ꝓ tũc ad ſe vel ſuũ officiuz iuxta naturalẽ ꝓcedẽdi modũ. Nõ eni req̇rit᷑ cui dẽtia. Et ſi ſic. tũc ferat audacter/⁊ ſine ſcrupulo deũ tẽtandi. totã coꝛdis ſui directõez i deũ/expectãdo ſuũ diuinitꝰ auxiliũ. Quaſi dicat cũ ioſaphat regẽ/cũ ig̃remus q̇d agere debeamꝰ. ſupple vltra ea q̄ egimꝰ aut fecimꝰ. Hꝫ ſolũ hẽmus reſiduũ/vt oculos noſtros ad te dirigamus.

¶ Conſide. xxviii.

Ualet inſuꝑ hec doctrina apꝺ quelibet optantẽ bonũ alicui/cui tñ via nature ſuccurrere ñ pt/vl᷑ ꝓpt diſtã tiã localẽ/vel inſufficiẽtiã ſuã quãcũꝙ̃ aliã. vt toto coꝛde dirigat᷑ ad deũ ⁊ ſctõs eiꝰ oꝛõ ſua/dicẽdo/dñe deꝰ meꝰ apud te eſt oẽ deſideriũ meũ ꝓ ſalute huiꝰ vel illiꝰ ꝑſonẽ. Sz nihil aliꝺ mihi ſuppetit/ꝙ̃ vt tuũ imploꝛẽ pro ea auxiliũ/put ⁊ iploꝛo. ⁊ toto coꝛde affecto/q̄tenꝰ tu ꝑ temetipm/aut certe ꝑ angelos tuos ſctõs/vel ſaltẽ ꝑ hoies alios/ad hꝫ magis ꝙ̃ ego idoneos agere digneris circa talẽ vel talẽ ꝑſonã/q̄ ſue ſalutis ſut. q̇ ego neq̄ꝙ̃ ſufficio iplere docẽdo/monẽdo/hoꝛtãdo/coꝛripiendo ⁊c̃. aut alias ꝓut vnctio eiꝰ/q̄ docet de oibꝫ/inſpirauerit/oꝛando.

¶ Conſidera. xxix.

Addamus ꝓ directiõe coꝛdis/circa credulitatem eoꝝ que narrãtur in ſcriptis verbis ex legendis ſanctorum/⁊ alioꝛum geſtis/ſiue illa ſint miracula/ſiue excellentis gratie merita/ que fauere vident᷑ chꝛiſtiane religioni/⁊ hominum proficere edificationi. Similiter quoꝙ̃ circa indulgentiarum adeptionem per tales vel tales oꝛatiões/vtpote q̇ dixerint q̇nq̇es pater nr̃ ⁊ aue maria coꝛã imagie beate crucis. habebit mille dies/ vel. xx. an

nos indulgentiarum. Similiter etiam circa denunciationes futurorum per illos qui videntur deuoti ⁊ religioſi. Similiter deniqꝫ circa viſionē quorundā ſomniorum pro iuuandis mortuis/ vt q videatur pater admonens ⁊ petens tot ⁊ tales miſſas aut elemoſinas vel peregrinationes pro ſua liberatione. Circa hec itaqꝫ ⁊ ſimilia multum caute procedendū eſt/ ⁊ prouidendum ne apponatur firma vel pertinax credulitas propter erroris periculum/ neqꝫ etiam oportet huiuſmodi omnino ⁊ ꝑtinaciter diſſentire/ nec etiam penitus cōtemnere ⁊ reprobare. Eſt igitur ambulandū in his via media ⁊ regia/ i. q̄ dirigit deuotō illa quā vocamus pietatē fidei/ cuius ꝯditio eſt accepta re illa ꝑ modū cuiuſdam ꝓbabilitatis ⁊ amoris/ que videntur religionē chriſtianā ⁊ dei dilectionem confouere/ vel ad ipſas incitare ⁊ accendere:-

Conſidera. xxx.

Unde in predictis caſibus ⁊ ſimilibus poteſt homo amplecti talia et ſimilia q̄ inducta ſunt/ non tanqꝫ neceſſaria ad credendū vel operādum/ ſed tanqꝫ aliq̄ que poſſunt aliq̄d vtilitatis afferre ſi recogitent̃ aut ꝑficiantur. Exempli gratia. Si dicam quinquies orationē dominicā cum ſalutatione angelica/ corā imagine crucifixi/ poſſū ſperare de diuina miſericordia. Quod ſi nō tantas quante ibi aſſeruntur ſaltem aliquas conſequar indulgentias/ deo indulgentiarum domino noſtras. Similiter ſi fecero quedā opera pia pro anima patris mei/ ex viſo ſomnio/ non quaſi obligatus ſed pie admonitus. preſumendum eſt q vtiqꝫ melius agam viſioni ſatiſfaciendo/ qꝫ eam penitus contemnendo. Et ita conſimiliter intelligendo ꝓpter cautelam maiorem de prenunciatione futurorum/ ⁊ de opatione miraculorum/ in quibus vtiqꝫ reuerentia diuine miſericordie ⁊ poteſtati omnipotentis dei principaliter eſt exhibenda:-

Ueruntamen prelati ⁊ doctores debēt vigilantiores ⁊ cautiores eſſe in premiſſis qꝫ ſimplices/ vt prouideant vt talis pietas fidei ſi plus debito exceſſerit/ ⁊ non ſcd̄m ſcientiam/ vergat tandem in detrimentum fidei ac ſuperſtitionem intolerandam. Debēt itaqꝫ potiꝰ in publicis ꝑdicatōibꝫ ⁊ exhortatōibꝫ talia reſtrīgere/ qꝫ approbādo dilatare. Tum propter pronitatem hominū ad ſuperſtitiones. Tum quia ſolēpnis predicatio doctorum/ talibus ſimplicibꝰ alias afferret fidem/ et augeret/ in his q̄ſi vera ſint et de neceſſitate credenda/ eo q a tam magnis hec approbatē quaſi intellexiſſent. Tum tertio quia ſatis ſuppetunt exempla pietatis fidei ⁊ religionis chriſtiane in ſcripturis ſacris ⁊ hiſtorijs auctēticis/ ſine multiplicatione huiuſmodi nouorum ſuperfluorum/ que nec ſolidū ſatis habent fundamentum cui poſſit ſic cum talibus quis inniti/ quin immineat multiplicis caſus periculum. cum deuiatione a principali fidei fundamento. Quemadmodum videmus in ſimili. in regionibus aliquibus. de cenſuris et legibus adinuētis circa particulares obſeruantias. quandoqꝫ nec ad ſalutē neceſſarias/ q videlicet ſepe preferuntur legibus dei et euangelicis/ immo et hoc ipſū manifeſte videmus in decretis et decretalibus. Unde et ſeuerius punitur quandoqꝫ monachus ſine cuculla incedens/ qꝫ adulterium aut ſacrilegium cōmittens. Et grauius plectitur agens contra vnū pape decretum/ qꝫ delinquens contra diuinum ꝓceptum et euangelium. Iuxta improperium chriſti ad phariſeos. Irritum feciſtis mandatum dei/ propter traditiones veſtras:-

Conſidera. xxxi. ·k·

Conſequenter in adminiſtratione ſpiritualium quorumcunqꝫ directio cordis vtilis eſt et valde neceſſaria/ propter duo principaliter. Primum eſt deteſtatio et ampliatō ſimonie facta per aliquos doctores iuris canonici. Alterū eſt vſus communiſſimus qui ad oppoſitū eſſe videtur iurium canonicorum de ſimonia loquentium/ ita vt niſi reperiatur exitꝰ aliquis per directōnem cordis/ vix inuenitur inter diſpenſantes vel ſuſcipientes ſpiritualia qui tutus et purus eſſe videatur. Qua ſuper re editus eſt tractatulus et inducta diſtinctō propter illos qui dicunt cōmitti ſimoniam ſi dentur ſpiritualia intuitu vel interuentu alicuius commodi temporalis/ preſertim re ſecuta:-

Conſide. XXXII.

Itaqꝫ reſoluendo materiā poſſumus inuenire diſtinctōnē quadruplicem de intuitu vel reſpectu commodi temporalis pro ſpirituali; poteſt enī intuitus ferri ad temporale commodum. Primo tanq̄ ad precium rei ſpiritualis/ q̄ ſi fit adequatio valoris vnius rei ad alterā ſicut eſt in emptione ⁊ venditione cuiuſlibet rei. Poteſt ſecūdo ferri intuitus/ ad cōmodum temporale tanq̄ ad motiuū principale dandi ſpūalia: vel ad finem vltimū in quo ſiſtit intuitus ſpiritualia conferentis. Poteſt tertio ferri intuitꝰ cōmodi temporalis tanq̄ ad motiuum minus principale: vel ad finem ſubordinatum ſub vltimo fine. Poteſt quarto ferri intuitꝰ commodi temporalis tanq̄ ad rem debitā iure diuino pro ſuſtentatione illius qui ſpūalia subminiſtrabit: iuxta doctrinā chriſti ⁊ apoſtoli: Quoniam dignus eſt operarius mercede ſua.

Conſide. XXXIII.

Nunc ad ꝓpoſitum dicamus pro reſponſione ſuccincta ⁊ ſolida/ ꝙ primus intuitus ⁊ ſecūdus ſunt vere ſimoniaci de iure diuino ⁊ humano: ⁊ ſi cōcurrat error intellectus ꝙ ſcilicet talia poſſint fieri/ ſicut in primo dicitur/ vel ꝙ licite fiant ſicut ponitur in vtroqꝫ modo: tunc incurritur hereſis proprie dicta ſi ſint pertinaces. Dicimus conſequenter ꝙ ſi feratur intuitus tertio ⁊ quarto modis ille poteſt eſſe licitus. immo etiam laudabilis meritorius ac debitus: hoc tamen attēto ꝙ obſeruetur illud apoſtoli. Ab omni ſpecie mali abſtinete vos: hoc eſt Adminiſtratio ſpiritualiū facta ſub altero tali intuitu/ nō appareat fieri ex modo ſuo/ intuitu primo vel ſecūdo: vt ſi non prius exerceant̄ ſpūalia ſi non prius dentur temporalia: Aut ſi turpiter illa vel iſta exigantur cum ſcandalo ⁊ auaricie nota. In quibus vtiqꝫ caſibꝫ poſſent haberi ſuſpecti de ſimoniaca prauitate ſic agētes: ⁊ ꝟ pſūptione iuris vel facti: ⁊ poſſent ipſi in hoc caſu tanq̄ tales iudicialiter euocari.

Conſi. XXXIIII.

Traditur Ariſ. ꝙ in finibꝫ ſubordinatis vbi vnus eſt ꝓpter alterum: reputat̄ vtrobiqꝫ vnum. Hoc dictū ꝓficit plurimum ad directionem cordis in premiſſis ⁊ ſimilibꝫ. Ut exempli gratia. Uadit canonicus ad eccleſiam vt lucretur diſtributiones ſuas: Aut celebrat curatus miſſam vel exequias/ vt recipiat funeralia: Attendendū eſt ſi principaliter ſiſtat hic vel ille intentionē ſuam ad lucrum temporale non reducendo ad finem aliū ꝓncipaliorē ⁊ ſpūalem: Si ſic certū eſt. quia ē peccatū ſimonie. Si vero referat ad finem vlteriorē ⁊ ſuꝑiorē ac bonū. q2. ſ. iſta lucra tꝑalia vult recipe ꝑ ſuſtētatione ſua/ q̄tenus nūc ⁊ poſteriꝰ occupari poſſit circa ſpūalia exercitia ꝓncipalr: Hec ē intentio cordis recta ⁊ bōa. Sed attēdat diligēter hō ne mētiat̄ iniq̄tas ſibi; Hō ex varijs ſignis poterit q̄s in ſeipo ⁊ in alijs cognoſcere.

Conſide. XXXV.

Uiſum ē aliq̄bꝫ. ꝙ ſi canonicꝰ vadat ad horas lucratiuas. alias nō iturꝰ ꝙ hoc ſit ſignū euidēs q̄ ad eccliaꝫ ſimoniace prauitatis: ⁊ ꝙ intentio talis nequeat eē recta. Attamē hoc nō oportet ita ſꝑ dici. Alioq̄n ſeq̄ret̄ ꝯdēnatō q̄ſi totꝰ ſtatus tā clericoꝝ q̄ religioſoꝝ atqꝫ ſecularium. Cōſtat q̄ppe ꝙ nōnūq̄ carthuſien. in certo ꝯuētu ſuo/ certas dicēt exeq̄as ꝓ certo defuncto: q̄s ſaltē ꝑ tali. alias n̄ dicerēt ſi non aliq̄s inde fructꝰ tꝑalis eēt ſecuturꝰ. Et iuſte. Siꝉr ē de alijs religioſ. necnō de ſecularibus canonicis ⁊ curatꝭ: ⁊ de oī generaliter hoīm ſtatu i eccia dei. Sic nec opifex ageret q̄ ſue artꝭ ſūt ſine ſpe lucri. Pōt itaqꝫ eccliaſticꝰ ad eccīaꝫ ire ſub ſpe lucri mō ꝑdcō et ꝑ tūc nō iturꝰ ſine tali ſpe/ ſꝫ i alijs ſe occupaturꝰ dūmō ſit intētio ꝓncipalis directa ad finē ſuperiorē vt tactum eſt.

Conſide. XXXVI.

Poteſt conſequenter ex premiſſis elici qualiter liceat homini ſe trāſferre ad ſtatum clericalem aut religioſum immo ad curam animarū. aut ad prelaturam: quatinus poſſit habere ſuſtētationem vite ſue/ ſine ſolicitudine temporalis exercitij. Ita tamen ꝙ illam libertatem vel ocium referat principaliter ad honorem dei/ et eius obſequium. ſuamqꝫ

⁊ aliorum ſpiritualem ſalutē. ¶ Etſi opponitur ꝙ nullus poteſt appetere prelaturā licite ⁊ minus illam querere hac ratione. Quia ad officiandum debite in ſtatu prelature, neceſſaria eſt gratia dei. de qua non poteſt certus quis eſſe. an habeat illā. Videtur ergo preſumptionis eſſe ingerere ſe. Reſpondemus ꝙ fallit hec ratio q̄uis magnorum ſit doctorum. Quoniam ex ſimili fieret argumentum ꝙ homo non poſſet appetere aut querere ꝙ celebraret miſſam / vl' ꝙ eucharistiam recipiat. quia prerequirit ꝙ homo ſit in gratia alioquin iudicium ſibi manducaret ⁊ biberet / quia indigne ſine gratia ⁊c.

¶ Conſi. XXXVII.

Propter argumentum immediate motū et alia pretacta. diſtinguendum eſt de certitudine prout in quodam tractatulo de preparatione ad miſſam notatum eſt. Nam alia eſt certitudo euidentie. ſicut eſt in primis principiis et in rebus expertis. Alia ē certitudo moralis. ⁊ eſt que colligitur ⁊ traditur ex probabilibus coniecturis ⁊ ſignis. Et talis requiritur et ſufficit in caſibus ꝓmiſſis. Qua certitudine morali poteſt homo certus eſſe ꝙ eſt in gratia aut ſufficienter diſpoſitus ad celebratōnem miſſe. quia videlicet diſcuſſit diligenter conſcientiam ſuam. nec eſt ſibi conſcius de peccato mortali. neq; de quocunq; alio canonico impedimento. Similiter talis certitudo poteſt eſſe in viro eccleſiaſtico volente curam ſiue prelaturam videlicet quia non eſt conſcius ſibi quin idoneus ſit cum dei adiutorio ad officium tale exequēdum q̄tum humana ſinit fragilitas. que nihil perfectum in homine ſaltem ex omni parte ⁊ beatum iuxta cōmune prouerbium admittit. Scimꝰ tamen prochdolor ꝙ ipſa certitudo nihilominus adhuc paucorum eſt. propterea dixerunt ſancti conſiderātes ea que vt in pluribus accidunt ꝙ videlicet in tali appetitu ⁊ requiſitiōe preeſſendi ſit peccatum. quāuis in caſu poſſit eſſe vt deduximus etiam meritum magnum.

¶ Ecce patet ex premiſſis ꝙ ad directionē cordis proficit eruditio / ne per ſcrupulos nimios ⁊ irratiōabiles deiiciatur ſiniſtrorſum nauis a ſua rectitudine / vel ꝑ plus debito relaxationem auertatur dextrorſum ⁊ incidat in malum.

¶ Finit.

¶ Incipit tractatus

eiuſdem de illuminatione cordis / ſiue de vna precioſa margarita. etiam de ipſa ſancta Margareta.

Simile eſt regnum celorū homini negociatori querēti bonas margaritas. inuēta autē vna precioſa margarita abiit ⁊ vēdidit omnia q̄ habuit ⁊ emit eam. Matthei .xiii. ¶ Una precioſa margarita cui comparatur regnum celorū eſt calculus ille candidus / in quo eſt nomē nouū ſcriptū quod nemo nouit niſi qui accipit. quod beate margarete virgini ⁊ martiri collatum eſt / ſcđm ꝓmiſſum chriſti in Apocalipſi / quia fideliter vixit in mandatis domini. cuius hodie feſtiuitas celebratur in edicula celle noſtre. Nomen illud nouū / ē ens ſimplicit' / vel ens purū vl' ens vniuerſaliter perfectū / vel ens quo maius nequit intelligi. ⁊ tale ſolus deus / quo non ē maius nomē ſanctificandū i ſeclis. Dicēte deo: Ego ſum qui ſum. ¶ Ens ſi analogice dicatur de deo ⁊ de creatura / dū ſimpliciter ꝑ ſe ponitur ſtat ꝓ ſolo deo. ſm regulā ariſtotelis ꝙ analogū ꝑ ſe poſitū ſtat ꝓ ſuo principali ſignificato. Et recte ſic dicit' quēadmodū actꝰ ſemꝑ prior eſt potētia / ⁊ ꝑfectū ꝓus q̄ impfectū. ¶ Ens quod ē deus nō plene cognoſcitur ab alio q̄ ab illo q̇ accipit dum vicerit. ⁊ duꝫ victor deduxerit eū in excelſa. quādo ⁊ vbi videbitur deus ſicuti ē. Nihilominꝰ hic in via cōmunicatur eius cognitio impfecta multis modis. Sꝫ incōprehenſibilis eſt ſibi ſoli. ¶ Ens pōt vniuoce dici de deo ⁊ ď creatura. Sed nō vniuocatione ꝑfecta. ſicut nec ens dicit' vniuocatione ꝑfecta de accidente ⁊ ſubſtantia. quia non ſm eandem perfectionē / nec ſm ordinē eundē. licet ratio nominis ſit eadēꝫ ſcilicet res poſitiua / quecunq; ⁊ qualiſcunq; ſit illa ſupra quam primuꝫ fundatur ꝓncipiū cōplexū / .ſ. qōlibet ē vl' ñ ē. Ac ꝓinde

deſcendit ens ad ſpecies ſuas p̄ differenti-
as vſqꝫ ad indiuidua. Rurſus econuerſo
reſoluendo venit vſqꝫ ad ens primum at-
qꝫ puriſſimum: cōſtituendo agalma pul-
cerrimum/atqꝫ prefulgidā anime marga-
ritam. ¶ Ens vniuoce dictum de deo ⁊
creatura ſcd̄m rationē poſitiuam incōple-
xam ⁊ prime intentionis formaliter/ē ſub-
iectum methaphiſice: ſic ē ens dictum ſcd̄m
rationem poſitiuam ſcd̄e intentionis for-
maliter ē ſubiectū logice ⁊ grāmatice: qꝫuiſ
vtrobiqꝫ tractet de omni ente tā prime q̄m
ſecunde intentionis materialiter. Et hec
eſt origo omnis philoſophice diſciplinę.
A. ¶ Theologia duplex reſultat ex ente ſim-
pliciter quod eſt deus. Una naturalis de
deo: que ſubalternatur methaphiſice ex qua
ſupponitur demonſtratum/deum eſſe. Al-
tera ſupernaturalis que poteſt aliquo mo-
do dici ſubalternari theologie beatorum:
Uel ē ipſamet theologia in beatis tanqꝫ
precioſa margarita: que venditis omnib⁹
emi debet.
¶ Theologia beatoꝝ naturalis precioſi-
or eſt margarita qꝫ alia quelibet ſciētia ſpe
cialis: quia tractat de ente primo ſimplici-
ter/tam ſcd̄m rem qꝫ ſm̄ rationē ſeparato:
non methaphiſica aut phiſica vel moralis
aut rationalis philoſophia/que ſunt de en-
tibus vel non abſtractis vel tantum per ra-
tionem abſtractis.
¶ Theologia ſupnaturalis fidelium via-
toꝝ precioſior eſt margarita/qꝫ aliqua que
cunqꝫ naturalis ſcientia: vt merito dici de
beat venditis omnibus / hoc eſt curis ali-
is derelictis/comparari. Eſt inſuper vna
vnitate prime veritatis/cui ſemper inniti-
tur in credendis: vt qꝫ omne reuelatū a deo
eſt verum. ¶ Theologia ſupernaturalis
fidelium viatorum/conſiſtit principaliter
⁊ fundatur in vna et triplici margarita vir
tutis theologice: que dicitur fides. ſpes. et
charitas. Sed quo ad intelligentiam cō-
paratur multis modis: vt per abnegatio-
nem omnium/quaſi per vmbram atqꝫ cali
ginem: rurſus per aſſimilationem ſymbo-
licam. Rurſus per viam cauſalitatis. Rur
ſus per appropriationem ⁊ ſupereminen-
tiam. Tādem per miſticam analogiam af-
fectu mentis in deum totaliter transfor-
mato. ¶ Una precioſa margarita cuius
nomen eſt purum vſquequaqꝫ perfectum
relucet et inuenitur in omnibus creaturis
tanquam in veſtigijs ſignantibus poten-
tiam. ſapientiam ⁊ bonitatem ipſius. Sȝ
precipue refulget in creaturis rationalib⁹/
tanquā in imaginibus / que ſunt diuine
eſſentie vel nature. nedum repreſentatiue
ſed participes et capaces. Unde recte pa-
tet imaginis atqꝫ veſtigij diſtinctio. ¶
¶ Una precioſa margarita diuini nominis
quod eſt ens ſimpliciter perfectum / dum
ſola refulget in puro corde viatoris: tunc
deforme conſpicitur/teſte Gregorio. quic-
quid pulcrum offertur ex creaturis. ¶
¶ Precioſa hec margarita / que deus eſt / ſic
vna eſt vt diſtinctio eſſentialis nulla ſit pe
nitus in eo: immo nec diſtinctio formalis
ad intra. nec extra naturā rei: niſi tantum-
modo diſtinctio perſonalis relatiua / que
large poteſt dici realis/qualis non inueni-
tur in aliqua creatura. ¶ Una hec pre-
cioſa margarita/diſtinctionem admittit q̄-
rundam nominum/que conſurgit ex ope-
ratione intellectus/per comparationē ad
diuerſas res ſeu reſpect⁹: ⁊ ex modis quos
fabricat/cognoſcendo creaturas: vel ex ſo-
la diſtinctione rationis/ dum ſibi compa-
ratur ipſe deus. in quo non formaliter ſed
ſupereminenter eſt omnis perfectio eadē
penitus et vnica ſimplex et illuminata ali-
ter qꝫ in creatura. Exemplum tamen habe
tur aptiſſimum de centro ſpere cuiuſdam
ignee: quod ſtans penitus indiuiſibile/li-
neas terminat infinitas. Unde poteſt in-
tellectus varios formare conceptus: dum
ſcit tales comparare reſpect⁹. ¶ Una hec
precioſa margarita/diſtinctionem non ad
mittit eſſentialem vel formalē/aut aliquā
non identitatem inter intellectum diuinū
et humanum/nec inter perſonas et eſſenti
am/nec inter ꝓprietates et attributa. Sed
deus vno ſimpliciſſimo et vnico actu illi-
mitato /ſupereminenter eſt intellectus/et
voluntas/eſſentia/et perſona/vnitas/ve
ritas/bonitas/ſapiētia/iuſticia/miſericor-
dia. et q̄cquid de deo dici poteſt/non habi
ta vel incluſa ad res extra ſe collatione vel
reſpectu. Uoluit hoc pluries iculcare dio-
nyſi. dicens deum ſuper vitam. ſuper bo-
nitatem. ſuperens ¶ Una hec precioſa
margarita diſtinctionē admittit diuinarū
relationū adinuicē: q̄ ex mō ſe hn̄di faciūt
ꝯdictoria verificenẗ de eēntia ⁊ ꝑſona/q̄

eſſentia non refertur ꝛ tñ pſona refert: quia
vicȝ eſſentia non eſt per ſe primo modo et
conuertibiliter idem cũ perſona: non ꝙ ali
qua non ideptitas vel diſtinctõ ſit inter eſ/
ſentiam ꝛ patrem. ſed bene inter patrem et
filium: nec in creaturis ſimile reperitur/ qꝛ
D nullam poſſibile eſt eſſe ſimpliciter vnam
illimitatã/ ꝛ vſquequaqꝫ pfectã. ¶ Uigor
huius pcioſe margarite q̃ deus eſt/ pducit
libere ꝯtingenter tanqꝫ ad extra radios ali/
quos ꝛ fulgores. Et nullo modo neceſſita
te finis vel agentis: alioqñ non eẽt ens vſq̃
quaqꝫ ꝛ vniuoce perfectũ/ ſi requireret ad eẽ
ſuum exiſtentiam creature. Et iterũ/ ſi de
neceſſitate ageret ad extra/ nihil poſſet eue
nire ꝯtingenter/ ꝛ ceſſaret omnis religio:
Jmmo ꝛ q̃libet ens eſſet infinitum/ cum
fieret naturaliter a potentia infinita. Hoc
eſt ſtultum dei quod ſapienti⁹ eſt homini/
bus nolentib⁹ intelligere deũ nõ agere quo
modolibet ex arbitrij libertate ſed neceſſi/
tate naturali. Unde obſcuratũ factum eſt
inſipiens cor eoꝝ: vt dicerent mundũ eter
num/ cum ceteris erroribus/ ꝛ blaſphemijs
infinitis. ¶ Uigor huius pcioſe margari/
te/ candor ꝛ decor/ animos ꝯtemplantium
ipſam ſub noĩe entis puriſſimi rapiũt ad a/
gendum res mirabiles: ꝛ ad ꝯgñſcendũ res
ſupnaturales: ꝛ ad diligẽdũ res ſpiritua/
les cognitas in enigmate. ¶ Uigor huius
margarite candor ꝛ decor/ mouent ꝛ attra/
hunt animos contemplantiũ circulo quo/
dam intelligibili miris modis: vbi coinci/
dunt tres cauſe. que ſunt efficiens ꝛ forma
non quidem intrinſeca/ conſtituens/ ſed ex
emplaris: ꝛ ipſe finis qui mouet/ non vt for
ma cognoſcentis/ ſed vt eſt res talis in ſeip
ſa/ quia ipſe mouet vt res appetitũ non vt ẽ
cognitio ¶ Uigor huius margarite cãdor
ꝛ decor/ poſſunt allicere ꝛ afficere prius a/
nimos contemplantium/ ad dilectionem
qꝫ ad intellectualem cognitionem: ſed non
ſine miraculo ſpiritusſancti ſe per charita/
tem mirabiliter diffundentis/ ꝛ mentis a/
picem ſingulariter inflãmantis: quia ſcđm
curſum naturalis vie intellectus non intel
ligit non inſpecto fantaſmate: nec volun/
tas aliquid vult/ obiecto non ſibi prius p
intellectum preſentato: niſi loquamur de
volitione tantummodo naturali. ¶ Pre
cioſior eſt margarita cognitionis entis pu
ri/ qꝫ altera cognitõ de deo que poſſet natu
raliter adipiſci: imo ꝛ certior eſt qꝫ altera q̃
uis noticia de q̃dditate ſubſtantiarum viſi
bilium vel inuiſibiliũ naturaliter in hac vi
ta: de quibus hic intuitiue nihil ſcimus: et
de accidentibus pauciſſima/ in quibus ali
quando fallacia non contingat ¶ Precio
ſitas ꝛ certitudo margarite non repugnat
cognitioni fidei de diuinis: neqꝫ meritum
diminuit. Semper enim minor ꝛ obſcuri
or remanet cognitio vie: qꝫ ſit illa quam ſpe
ramus in patria recepturos ¶ Precioſitas
huius margarite non obinde minuitur ꝙ
ad praxim deducitur diuine dilectionis et
cultus ꝛ laudis: immo finis eius eſt huiuſ
modi praxis. Apoſtolo teſte ꝛ chriſto reue
lante/ ꝙ finis legis eſt charitas: que colere
facit deum ex tota mente ſine obliuione. ex
toto corde id eſt intellectu ſine errore. ex to
ta anima. id eſt voluntate ſine contradictõ
ne/ ꝛ ex tota virtute ſine defectione. Et hec
eſt felicitas initialis huius vie: pro qua ſi
dederit homo omnem ſubſtantiam ſuam:
quaſi nihil deſpiciet eam. ¶ Precioſitas
huius margarite non formatur in nobis
de lege communi/ ſi nõ ab inferioribus ſen
ſibus aſcendamus ad intelligentiam/ qui
eſt proprius locus ꝛ matrix ei⁹: quãuis ra/
dicale ſeminarium deſcendat a rore celeſtis
influentie/ in prima creatione rationalis
anime. Secus de margarita fidei/ vel pa/
trie glorioſe: que ſupernaliter inuenitur/ at
qꝫ gratis infuſa formatur ¶ Emitur hec p
cioſa margarita tanto precio q̃ñtum habet
homo: ſi prius illam tota ſolicitudine que
ſierit/ in aquis ꝛ litorib⁹ magni maris na/
turalium ſtudiorum: per foſſionẽ ꝛ depu/
rationem vehementem/ ꝛ aſſiduam confri
cationem ſanctarum meditationum:
¶ Emit̃ hec margarita ſi pus abeat homo ſe
relinquens/ ꝛ vniuerſa que habet vendens.
ꝛ hoc ſcđm hominem exteriorem ꝛ huma/
nam conuerſationem. Et ſi redeat homo
interior conuerſus ad cor ſue mentis: vbi
gignat̃. nutriat̃. depuret̃. vegetet̃. ꝛ augeat̃
traſformatus de claritate in claritatem/ vſ/
qꝫ ad perfectionem habendam in celis:
¶ Emitur hec margarita tanqꝫ ſufficiẽs poſ
ſeſſio cordis/ quia per eam et in eã poſſide
tur non terra ſolum. non celum ſolum. ſed
dominus terre et celi celorum. Qui ſi non
ſufficit tibi. nimis auarus es: immo iam
nihil es. ¶ Emitur hec margarita conue/
nientius in ſolitudine: conſeruatur illic in
ſup ſu⁹ cãdor apti⁹ qꝫ in vrbiũ terra fuligĩe/

Necdum cõfricata fuerit manib9 aſſidue
p. meditationis caleſcit/ z ſcintillat/ z deuotõ
nis igne flãmata refulget. ¶ Quã ſup me/
taphora placet inſerere ꝯſideratiões .xij. q̃
ſequũt. ¶ Scintilla ẽ modica ps ab igne
vel ignita re deciſa/ volitans z emicans.
¶ Scintilla ſe hz ad fauillã vt res viuens ad
corpus extinctũ/ z ſicut ad materiã forma.
¶ Sicut ignis trãſſumit ad ſignificãduz
deũ/ ſic oĩs creatura ſcintilla quedã dei ſim
bolice dici pt. ¶ Sicut ignis trãſſumpti/
ue dicit lex ignita dei/ ſic oĩs pticula legis
dei q̃ lucet z ardet ſcintilla congrue noiat.
¶ Puriſſimũ qd in oĩ creatura pſertim co
gnoſcibili vel cognoſcitiua repit ſcintilla
dici pt. Vñ ſupior ps aĩe rõalis ſinderiſis
appellat. ¶ Rei cuiuſlibet ſua ſcintilla ma
gnas i ſuo genere vires hz. Sicut ex igne
ſcĩtillula deciſa/ magnã ſiluã incẽdit/ z ſcin
tillãtes ſpũs aĩales magnos interius et
exteri9 effectus oñdunt/ maxime p oculos
¶ Duz ſcintilla rõnis vel intellectus ex/
tincta ẽ cũ igne ſuo cognitiuo/ ꝯſequens ẽ
vt nihil ſcintillare videat. ¶ Iuxta q̃li/
tatẽ ſcintille cognitiõis lucẽtis z ardentis/
ſcintillationes rex cognoſcibiliũ z amabi/
liũ ſuſcipiunt. vident z amant. ¶ Scintil
lationes cognitionis z amoris lucẽtes ſcz
z ardẽtes fruſtra fiũt hñtibus extinctas pe
nitus ſcintillas apphenſiuas z affectiuas/
iuxta illud. Fruſtra fiũt verba ſurdo/ ſic de
colorib9 ceco. ſic de amorib9 non amatiuo
¶ Scintillationes que videri vel ſentiri i
ſua puritate non poſſunt/ ab oculiſ z tactu
debilibus/ debent ſub quodã moderamĩe
cuiuſdam interpoſitionis per obumbratõ
nem vel diſtantiã preſentari vel ſenſui oſtẽ
di. ¶ Scintillationes verbox dei q̃ntum/
cunq̃ lucentes vel ardentes mox extinguũ
tur. dum ad congelatas z extinctas mentes
puenerint/ niſi ſpũſſanctus afflet z fluent
aque. ¶ Scintillationes amoris ex ſe vi/
uaces non profert nec recipit/ frigidum de
ſe pectus/ ſed dominus eſt qui dat voci ſue
vocem virtutis/ alioquin totum fauilla eſt
z cinis extinctus. Secus vbi pcioſe mar/
garite candor per inflammationem rutilat
charitate. Cuius lampades ſunt lãpades
ignis z flãmarum/ quã aque multe non po
terunt extinguere/ nec ex conſequenti mar/
garite noſtre ſuccenſe claritatẽ penitus of/
fuſcabunt. inſtar lapidis cuiuſdaz q̃ ſemel
accenſus nequit extingui. Senſerat aliq̃d
tale qui dicebat. Quia inflammatum eſt
cor meum/ z renes mei cõmutati ſunt. Se
quitur. Defecit caro mea z cor meum/ deuſ
cordis mei z pars mea. deus in eternum.
O certe pars optima o vna illa quam peti
it z queſiuit a domino rex propheta. Por
ro hoc vnum eſt neceſſarium/ hac vna pre
cioſa margarita quam nobilis virguncu/
la paſtoralis inter nutricis oues inuenit.
quam proprio ſanguie tinxit z cõparauit
nomine margareta/ cui9 hodie celebritas
agitur in edicula ſeu capella/ qua tanq̃ lo/
co celle z ſolitudinis vtitur exiguitas mea
ſicut nicticorax cecutiens in domicilio. vel
ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Pro cuius
virginis rememoratiõe notare fuit anim9
pauculas curſim conſiderationes/ nõ ape
riendas omnibuſ/ z h ſub metaphora mar
garite/ tibi pater z frater/ qui margaritum i
deo chriſtianiſſimi regis francie reputa cõ
feſſor eius rutilas precioſum. Bene vale.
Scriptum lugduni die z loco predictis.
M.ccc.lxxxiij. ¶ Finit.

¶ Tractatus eiuſdez de oculo

Gauiſi ſũt diſcipli viſo dño/ q̃b9 ſñ di/
xerat. Beati oculi qui vident q̃ vos
videtis. Et nos de oculo multiplici quo vi
derunt eũz diſſeramus aliq̃s ꝓpoſitiões ſeu
ꝯſiderationes ſub nũero q̃dragenario ſue
aſcẽſionis tempi conſecrato/ quas poterit
prolixius elucidare cõmentũz. Et pmo de
oculo in ſeipſo. Poſtmodũ de ipſius obie
ccto. tandem de actu ſuo. zc.
¶ Oculus generaliter acceptus. eſt vis p/
ceptiua rei p ſuã vel alteri9 illũiatione. q:
ſic oẽ qd manifeſtat lumẽ ẽ ſm apl̃um. ſic
omne qd manifeſtatiõez pcepit. oculus dici
põt/ qd generaliter fit trib9 modis/ intelle
ctualiter ſcz. z rõnaliter/ z ſenſualiter.
¶ Oculus intellectualis eſt/ vis perceptiua z
abſtractiua rerum z motu z materia/ hoc ẽ
ab hic z nunc/ z a motu z ꝯtinuo/ ſine com
plexiõe vel diſcurſu. Qui triplex eſt diuin9
angelicus/ z humanus. Diuinus eſt ille q̃
reſpexit deus humilitatem ancille ſue. De
quo ſapiens. oculi domini lucidiores ſup
ſolem.
¶ Oculus ſenſualis eſt vis perceptiua re
rum/ per propriam vel alienam ſpeciem. cũ
motu/ z continuo. hoc eſt cum hic z nunc/
vel non ſine illis. Et hic triplex eſt/ exterior

ꝓprius extenſus ad quinq; ſenſus. Interior cõmunis vel imaginatiuus in interiori parte cerebri. ſuperior fantaſtic⁹ vel eſtimatiuus vel cogitatiu⁹/ q̄ rõnalis vel rõnatiuus in hoĩe dici põt/ in media cellula. ꝛ memoratiu⁹ in poſtrema.

¶ Oculus carnis exterior ꝓprie dict⁹/ ꝑficitur ex rebꝫ q̄ ſunt lux ꝛ lumẽ/ color ꝛ ſpecies eius. necnon ↄuerſio aĩe cognitiue ſuꝑ ſpecies luc. ꝛ coloris. ꝛ ita ꝓportõnabilit̃ de q̄tuor alijs ſenſibꝫ diceret̃.

¶ Oculus carnis exterior dicit̃ intuitiue vel obiectabilit̃ videre ſeu ꝑcipere rẽ aliquã. dum res illa mouet in obiectali preſentia ꝑ ꝓpriam ſpeciem ꝛ immediatã/ etiam dum perijt res obiecta. nec fallit̃ hic oculus. ſed ſupior. ſi iudicat rem p̄ntem. dum ſola ſpecies eius adeſt. ¶ Oculus carnis interior eſt vis ꝑceptiua rerum ꝑ ꝓpriam ſpeciẽ ſed mediatã. i. a ſenſibꝫ exterioribus immediate deriuatam. aut dum accipit rerum ſimilitudines tanq̄ veras res. quarũ ſunt ſpecies. ꝛ fallitur mille modis. tam ſomnians q̄ vigilans. dum furit. ꝛ reuerit ſat.

¶ Oculus carnis ſuperior eſt vis ꝑceptiua reꝝ ꝑ compoſitionẽ ꝛ diuiſionẽ ſpecierum. ꝛ intentionum ab eis deriuataꝝ a ſenſibꝫ ꝓprijs ꝛ cõibus. ꝑ abſtractõeꝫ inſuper ꝛ diſcurſum. ¶ Oculus diuinus eſt vis perceptiua oĩm ſine ſpecie extranea/ ſine compoſitione vel diuiſione/ ſine q̄cunq; diſcurſu/ ſine quacunq; diſtinctiõe reali vel exꝑ terei/ diuinis relationibꝫ exceptis. ꝛ ita diſtinctiones idearum fundant̃ ſupra rebus ad extra obiectaliter acceptis. per operationem intellectus.

¶ Oculus angelicus eſt vis ꝑceptiua. ſine actu diſtincto a ſubſtãtia ſua/ ꝑ ſpẽs rerum vel innatas vel acq̄ſitas/ tã ſine diſcurſu q̄ cũ diſcurſu. tã incõplexe q̄ ↄplexe. Necnõ vniuerſaliter ꝛ diſtincte/ ꝛ hoc ꝑ ſpecies tã inditas a deo q̄ a rebus. vt videt̃ acceptas ſed aliter q̄ ꝑ ſenſum. Alioquin difficile ẽ ſaluare punitiones demonum. ꝛ ſeperatarum animarum/ cognitiones inſuper ſingulares angelorum/ necnon locutiones interſe/ ꝛ nobiſcum.

¶ Oculus intellectualis humanus eſt vis perceptiua rerum per modum intelligibilis oculi angelici/ ſed vigore longe diſſimili. p ſtatu vie aut ſeparationis eius a corpe. ſiue cauſentur ſpecies ab influxu diuino/ ſiue recipiantur a rebus per intellectum irradiantẽ ſic ꝑeas/ put hic intellect⁹ noſter irradiat ſuper fantaſmata/ ꝛ oculus catti ſuper colores.

¶ Oculus intellectualis humanus extinctus fuit ſꝫm hugonem/ ſicut oculus carnis infectus/ ꝛ oculus ratõnis contenebratus adam peccante/ dum cõparatus eſt iumentis inſipientib⁹. et. ſim. factus eſt illis. Nec reparari poteſt ꝑfecte oculus iſte triplex ſine verbo incarnato quod eſt lux vera illuminãs omnẽ hominem venientẽ in hunc mũdum. ꝛ fide purificans corda noſtra.

¶ Oculus amoris tot modis dicitur. quoad potẽtiã affectiuã vel appetitiuã ſeu volitiuam. quot modis dicitur oculus app̄henſiuus. vel animalis. vel intellectiu⁹. Et ita ſunt oculi duo ſponſe ꝛ ſponſi in canticis/ cognitionis ſꝫ ꝛ amoris. quibus penetrat afficit ꝛ vulnerat ad amorem.

Obiectum cuiuſlibꝫ oculi/ ẽ ens in ſua generalitate vel analogia ſuſceptũ. ſiue viſio ſit naturalis ꝛ apprehenſiua. ſiue ſit affectualis ꝛ appetitiua.

¶ Obiectum oculi diuini eſt eius eẽntia in ſui puritate recepta. ſiue viſio ſit eſſentialis ſiue perſonalis ꝛc̃. ¶ Obiectũ oculi angelici attingibile ꝑ naturam/ eſt ens creatum. ꝛ ꝑ grãe lumen eſt cũ hoc ens icreatum. ¶ Obiectum oculi humani intellectualis dum ſeparatus eſt a corpore/ ꝓporcionatur ſibi tanq̄ oculo angelico. ſed longe inferiori modo. ꝛ non niſi ꝑ diſpenſationem/ vel gratiam. vel gloriam. Et ita non fruſtra collocata eſt anima rationalis in corpe. ſed vt inueniret ſeipſam. ꝛ perfectius deum cognoſcere poſſet/ ꝛ amare ꝛc̃.

¶ Obiectum oculi intellectualis dum eſt in corpore non eſt de lege cõmuni/ niſi fantaſma in corpore. aut ſaltem fantaſmate et per fantaſma. ¶ Obiectum oculi intellectualis humani dum eſt in corpore/ frequenter habet fieri per gratiam ſine cõcurſu fantaſmatis. vt in raptu/ vel reuelatiõe/ vel ſupermentali affectu. aut forte naturaliter/ ſed in tranſitu ſolo. inſtar fulguris coruſcantis. ¶ Obiectum oculi carnis exterioris/ eſt ſenſibile propriũ cuiuſlibet ſenſus exterioris. q̄uis generali⁹ capiẽdo lux quedã ſit obiectũ oculi exterioris. vnde viſio dicitur de qualibet ſenſatione. vt vide q̄liter hoc ſonat aut redolet. omnis enim manifeſtatio lux quedam eſt/ ꝛ eius perceptio

viſio dici poteſt.

Obiectum carnalis oculi exterioris po-
teſt percipi quandoqꝫ ſe abſente per ſpecies
in ſenſu retentam/ z ſine ſua ſpecie naturali-
ter non ſentitur. Nec proprie dicendū eſt
obiectum intuitiue ſentiri ſe abſente, quis
ita reputetur.

Obiectum carnalis oculi interioris qui
communis dicitur/ eſt ſenſatio cuiuſlibet
ſenſus exterioris cū ſenſibilibus communi-
bus/ qui ſunt numerus/ quantitas/ figura/ mo-
tus/ z quies. Obiectum carnalis ocu-
li ſuperioris q̄ cogitatiuus vel eſtimatiuus
dicitur/ vel ratiocinatiuꝰ in hominibꝰ/ eſt fan-
taſma vel imago/ vel forma vel ſpecies ab
imaginatione coniuncta ſenſui communi re-
cepta/ vel inſpecta/ aut a memoria que po-
ſterior eſt reſeruata.

Obiectū carnalis oculi ſuperioris/ nō
ē ſimpliciter ab vna reflexibili ſpecie ſuſceptū/
ſed ꝑ varias combinationes/ z deductiōes
z abſtractiones z diuiſiones/ z reſolutio-
nes conſtitutum.

Obiectum tam mentalis q̄ carnalis o-
culi/ ſic ſe videtur habere/ ꝙ oculus perfe-
ctior z ſanior/ ipſum percipere poteſt nobi-
liori modo q̄z imperfectior/ qui modus ꝑ-
fectionis iuxta predicta diuerſus eſt z mul-
tiplex. Ac perinde poteſt cognoſcere intel-
lectus eminenter omnia que ſenſus viden-
do/ audiendo/ olfaciendo/ guſtando/ con-
trectando/ ſuo modo/ qui nobilior eſt pu-
rior/ pulcrior/ atqꝫ ſuauior/ q̄z in ſenſu/ ſicut
ſenſus communis non cognoſcit que pro-
prius omnis zc.

I. Viſio dei mentalis habetur tri-
plex/ quia quedam eſt facialis z
intuitiua/ quedam ſpecularis z
abſtractiua/ quedā nubilaris et
enigmatica. Conformiter ad triplicem co-
gnitionem meridianam/ matutinā/ z veſ-
pertinam. Prima vt ſol. Secunda vt lu-
na. Tertia vt aurora. Addit quartā quā poſ-
ſumus anagogicam ſeu miſticam nomina-
re que conſiſtit in amoris vitali perceptio-
ne. Viſio dei facialis z intuitiua nō
habetur a creatura angelica vel humana
per naturam/ ſed per gratuitam illuminatio-
nem. Si vero ſit aliqua que mediat inter
intuitiuam z abſtractiuam noticiam que
ſcilicet preſente obiecto ſit intuitiua/ z ab-
ſente ſit abſtractiua/ non eſt a probabilita-
te alienum.

Viſio dei facialis/ poſita eſt per docto-
res tripliciter fieri. Uno modo ꝙ deꝰ eſſet
ipſa formalis viſio creature. Alio modo ꝙ
eſſet obiectum ſine alia media ſpecie ſed nō
viſio. Tertio modo ꝙ eſſet obiectum im-
mediatum/ z tamen mediante ſpecie vide-
retur cum lumine glorie potentiam eleuā-
te zc.

Viſio dei facialis haberi poteſt vel ad
tempus vel ad perpetuum/ z interpoſitio-
nes de modo/ viſionis huius ſecunda prius
enumerata probabilitatem magis habet.

Viſio dei ſpecularis z ſincera/ que dici-
tur abſtractiua non intuitiua/ vel immedia-
ta habita eſt ab angelis z hominibus pro
ſtatu nature ꝑmittꝰ inſtitute añ collationē
glorie/ licet diuerſimode in vtriſqꝫ.

Viſio dei ſpecularis z ſincera/ conceſſa
eſt hominibus mundis corde per lumen
gratie ſpecialis/ dum cognoſcitur deus ſi-
ne motu z contînuo, id eſt abſolute ſine hic z
nūc/ z aliquo fantaſmate/ ſed in conceptu
proprio dei z abſoluto.

Viſio dei ſpecularis z ſincera/ non acq-
ritur ab hominibus modo naturali/ niſi ꝑ
vſus creaturarū viſionibus multis/ cū ab-
ſtractionibus reſolutionibus multiplicat
factis/ cū ſtudio vehemēti/ immo talē poſſe
haberi naturaliter pro ſtatu preſenti negāt.
ſicut nec lux pura videri poteſt niſi in cor-
pore terminato.

Viſio dei ſpecularis z ſincera/ longe fa-
cilius acquiritur ꝑ fidem/ ſpem/ z caritatē
cum vita conformi/ purificante mentis o-
culū/ q̄z per ſolas phiſicas diſciplinas/ ac-
quiritur/ z poſt raptum/ qualis eſſe potuit
viſio pauli reflexa ſuper actum/ quo intui-
tiue vidit deum. Et a pulcerrima mulierū
etiam dum hic viueret non videtur priuile-
gium hoc abnegandū quā a nullo illuſtri-
um Damaſcenus dicit vinci.

Viſio dei ſpecularis z ſincera/ non ha-
betur cum certitudine ſine reſolutione ad
exemplar primum quod eſt eſt deꝰ/ immo
nec aliqua veritas aliter cognoſcitur infal-
libiliter z cōſtanter/ ſm intentionē Augu-
ſtini multis locis.

Viſio dei ſpecularis z ſincera/ non ha-
betur hic in via permanēter z fixe/ quia vix
hora dimidia fit in celo mētis ſilentiū. dū
incurſu tot fantaſmatum turbatur cordis
ſabbatum/ z confuſa ſunt hic omnia. ſpes
metus, meror gaudium.

¶ Viſio di nubilaris ⁊ enigmatica/ ꝯcomi
tatur quãlibet aliã cuiuſcũqꝫ rei viſionẽ. ſicut
colorum viſioni. comes ẽ viſio lucis ſeu lumi
nis. ita nihil videre poſſumꝰ/ niſi per irra-
diationẽ diuini luminis directe vel obliq.
abſolute vel ꝯfuſe/ ſe mõſtrantis.
¶ Viſio di nubilaris ⁊ enigmatica/ habetur
certiſſime ⁊ ſecuriſſime ꝑ fidẽ mediatoris di
⁊ hoim potiꝰ q̃ ꝑ phiſicale ſtudiũ. Habetur
etiã ꝑ viã abnegatõnis mõ q̃ tradit a Dio
nyſio. quẽ ob hoc vocat tenebras atqꝫ cali
ginẽ. q: fit ꝑ priuationẽ. ſicut tenebra ꝓua-
tionẽ lucis dicit. ¶ Viſio dei q̃ noĩari põt
anagogica ꝑ amoris oculũ/ facilꝰ obtinet
in via q̃ viſio ſpecularis ſincera. quã nec
oportet pceſſiſſe nec comitẽ eẽ ĩ miſtica viſio-
ne/ ſic nec intuitiuã viſionẽ/ ſicut canis ce-
cus odorat predam ſuã. ¶ Viſio dei ana-
gogica/ hẽtur ꝑ theologiã miſticã/ docentẽ
ignotis ignote ꝯiũgi ſub diuina caligine/
q̃uis ſine corpe a fãtaſmate. dũ amor itrat
vbi cognitio foris ſtat. ſufficit oculo amo-
ris q̄ oculus cognitõnis mõſtrauerit ei di
lectũ ſuũ etiã ſub enigmate fidei. ſeu ꝯfuſe/
q̃ poſuit tenebras latibulũ ſuum/ q̃d ſubin
trãs amor dicit. Et nox illuminatio mea in
delicijs meis. ¶ Viſio dei qualiſcunqꝫ
non ſufficit viatoribus ad glorie conſecu-
tionẽ. ſꝫ neceſſaria magis eſt diuinorũ im
pletio mandatorum/ qui enim dicit ſe noſſe
deũ ⁊ mandata eius non cuſtodit mendax
eſt. q̃ aũt ſic fecerit ⁊ docuerit hoĩes/ hic ma
gnus vocabit in regno celorum/ vbi viſio / et
tota merces/ ⁊ gaudium plenum.

Finit.

¶ Tractatus eiuſdem

de remedijs contra puſillanimitatem/ ſcru
puloſitatem. deceptorias inimici cõſolatõ
nes. ⁊ ſubtiles eius tẽptationes. qui nõnul
lis vid' et gallice ab ipo primũ conſcriptus:
⁊ ab alio in latinũ tranſlatus.

Qui puſillanimis eſt ⁊ paui-
dus. cauere ſibi dꝫ a nimio
timore. Si eniꝫ cor ſuũ ⁊ na
turalia ſeqtur. ad deſperatio-
nem vel nimiam mentis deie
ctionem ꝑueniet. Timor eſt vtilis duris ⁊
diſſolutis acremiſſis. quia timor terret et
cuſtodit. Timoratis vero atqꝫ pauidis/ ſi
accedat timor/ ad peccatum eos adducet.
Unde cõuertere ſe debẽt magis ad conſo-
latoria ⁊ dulcia q̃ ad contraria. Contrari
is enim contraria curantur/ frigida calidis
temperantur. ⁊ calida frigidis. Stultꝰ ve-
ro eſſet qui calorem calori ⁊ frigus frigori
adijceret. Ortus irrigatur ſiccitatis tempo
re/ ſed ſatis complutus non amplius irri-
gatur. Qui vero ſcit excolere ortũ ſuũ. ipe-
ritus eſt. ſi neſciat excolere animã ſuã. Ani
ma enim plus q̃ ortus. immo plus etiã q̃
corpus. Unde ꝓ regula generali habendũ
eſt. vt in quacunqꝫ tẽptatione de qua im-
pugnamur. ſemper contraria obijciamus.
Sic eni conqueſti ſũt demones de quodã
monacho q̄ ipſos ꝯfunderet. quia cũ ipſi
eum vellẽt extollere/ ipe ſe depmebat. ⁊ cuꝫ
eũ in deſperationẽ niterent ipellere. ipe ad
ſpeꝫ ſe erigebat. ¶ Aliq̃ ꝑ cordis puſillani
mitatẽ putãt ſe deſpare cũ ñ deſprãt. ſẽtiũt
enim motꝰ deſperatiõis ꝑ puſillanimitatẽ
cordis. ⁊ hũc ſenſum putãt ꝯſenſum. Sed
q̃tumcũqꝫ ſentiãt/ etiã ſi quaſi operiantur
hac tẽptatione. q̃diu ratio contradicit nec
conſentit. hi tales charitatẽ nõ amittũt.
¶ Ignis qui in die ardet/ in nocte operiri ſo
let cineribus a quibus ita extinguitur/ vt
tamen mane alterius diei ſcintilla aliqua
inueniatur. que ſcintilla dum queritur / li-
cet lateat/ nihilominus tamen ibidem in-
uenitur. ⁊ de eadem modica ſcintilla tã ve-
hemens ignis reparatur ſicut prius. Ita
de ſcintilla caritatis/ que q̃tũcunqꝫ operia
tur tẽptationibus. ſi intentio hec maneat
in ipſa. vt adhereat deo/ ⁊ nullatenus con-
ſentire velit alicui mortali peccato. viuus
remanet ſecure ipſe ignis caritatis / q̃ po-
ſtea tam magnꝰ erit vt ꝓus. ¶ Exemplum
aliud non diſſonum a propoſito de pugi-
le in duello. qui q̃tumcunqꝫ deijciatur et
percutiatur/ non reputatur victus. niſi cõ-
ſentiat dicendo. Reddo me victum. Sic
nec ſpiritus hominis vincitur a diabolo.
niſi conſenſus voluntatis adueniat. Cla-
mandumqꝫ eſt in huiuſmodi tẽptationum
conflictu. Domine deus meus fac mihi
ſcd̃m iudicium ⁊ affectum rationis. ⁊ non
ſcd̃m illud quod in ſenſualitate verſatur.
Similiter dico de omni tẽptatione. Non
enim iudicatur homo ſcd̃m ſenſum vł ſen
timentum carnis. ſed ſcd̃m ſenſum ratio-
nis. ⁊ voluntatem anime.
¶ Duplex enim voluntas eſt in homine
ſiue duplex lex ſicut dicit apoſtolus. lex car
nis ſcilicet ⁊ lex ſpiritus. Unde ⁊ ideꝫ apo
ſtolus dicit ſe cõcupiſcere ſcd̃m legẽ carnis

ꝛ carnaliter delectari contra ſpiritus volũtatem: ſed quia illud quod concupiſcebat nolebat ꝛ contra voluntatem hoc faciebat. immo vt magis proprie loquar non faciebat illud ſed magis patiebatur/ ideo dicebat, Ego non operor illud ſed quod habitat in me peccatum, itaqꝫ quicunqꝫ tentaris carnali concupiſcentia. deſperatione. ira. rancore. inuidia. aut alio quocunqꝫ peccato: quãdiu ratio tua non vult huiuſmodi/ ſed vt poteſt reluctatur/ ꝛ libenter exonerari vellet ab impugnatione tã peſtifera: nõ tu agis illud ſed magis videris pati. vnde nec iudicaberis ſm huiuſmodi peccati ſenſum/ ſed ſcḋm rationis ꝛ voluntatis conſenſum. Si ille aduenerit iudicandum te ſcias. ¶ Et quid mirum ſi duplex in homine reperiatur voluntas, quarũ velit vna altera quodammodo nolit: cum ꝛ in ipſo redemptore noſtro duplicem fuiſſe quoqꝫ voluntatem: vnã qua voluit calicẽ paſſionis a ſe transferri. ꝛ aliam qua iuxta dei patris voluntatem voluit pati/ videatur; ita pꝫ vt non te deijciat voluntas ſenſualitatis: adhereat fideliter deo volũtas ſpiritus et rationis in te: ꝛ nõ timebis.

¶ Tene ſuper hoc exemplum mulieris nequam quam nũqꝫ cogere ad hoc valuit vir ſuus vt taceret. nam cum proiecta in ſcenum ſiue lutum/ ꝛ quaſi tota inde cooperta ꝛ confuſa/ inquireretur a viro an non adhuc ſileret. Conuerſa ad eum voce procaci/ prout poterat/ reſpondit, Non adhuc ſileo, ita ergo ꝛ tu cum totus inuolutus luto fueris tentationum. noli cedere/ neqꝫ victum te reddere: ſed corde ꝛ ore clama contra impugnantes te temptationes. ꝛ dic Adhuc nõ ſileo/ ab adherendo domino deo meo. Et retinebis innocentiam/ ſicut mala illa mulier retinuit ſuam nequiciam.

¶ Audi adhuc amplius conſolatorium verbum, Quicunqꝫ peccato tentaris pre alijs acrius: tanto ſi legitime certaueris coronaberis a deo glorioſius. Et tentatus habebis premium duplex/ vbi non tentatus premium es habiturus ſimplex. Et quãto plus ſentis alicuius peccati fatigationem: tanto amplius ſi non conſentias conſequeris inde peccatorum tuorum purgationem, Et quia in huiuſmodi conflictu/ cum quis tẽtatur/ cõtingit vt plura cõmittantur venialia. Ita etiam econtrario/ contingit ſcḋm doctores communiter/ vt pena illa quam ſuſtinet in reſiſtendo/ deleat penam venialibus debitam ex vna parte: ꝛ ex alia parte creſcat meritum propter pugnam contra vitia ꝛ laborem pro virtutibus.

¶ Sicut igitur iuxta premiſſa/ ſenſus peccati ſeu tentationum ad peccatum/ homini non nocet ad ſalutem. nec a caritate dei ſeparat quãdiu ſenſus non cõcurrit. Ita quoqꝫ ex ſimili ſenſus deuotionis ſeu ſentimentum ſpiritualis dulcedinis ꝛ conſolationis/ non aſſecurat hominem ipſum fore in ſtatu gratie gratum facientis. Nec reddit eũ perfectiorem ex hoc alijs: neqꝫ deuotionis gratia huiuſmodi ſublata/ eundem reprobatum a deo indicat: nec etiam imperfectiorem ceteris facere preualet, pares quippe eſſe poſſunt in caritate coram deo. ꝛ ille q̃ ſpirituali conſolatione perfunditur/ ꝛ ille qui ea priuatur: immo ſi diligenter penſetur/ magis periclitari poterit qui deuotionis dulcedine fruitur/ quã is cui hec denegatur. Ratio: quia ſi conſolatione huiuſmodi fungens. de gratia tali confidat/ ꝛ ſui imperfectum exinde conſiderare negligat/ ſua deuotione erit deo potius remotior quã propinquior/ propter ſuam preſumptionem ꝛ faſtuam confidentiam. Aridus vero ꝛ ſpiritualis dulcedinis vacuus attamen pro deuotione laborans/ ꝛ id quod in ſe eſt faciẽs licet corde quaſi frigido/ ꝛ ſpiritu tepido/ debitum ſuum deo ſoluens/ cum ſuiipſius vilificatione/ ꝛ diuine miſerationis magnificatione poterit propter ſui humiliationẽ deo mlto fore acceptior/ ꝛ pre alio in merendi ſtatu maior. dummodo tamen conetur non negligere quod in ſe eſt/ ſed pro gratia conſolationis laboret ſine fictione, Sedeat ergo neceſſe eſt iſte aridus iuxta viam et mendicet a domino Jeſu trãſeunte lumen gratie. Et quãuis turba malarum cogitationum importune inſtet vt taceat/ ipſe nihilominus multo magis clamet/ ꝛ ſuccla met donec lumen a domino recipiat. Et ſi ſic lumen gratie a chriſto humiliter mendicando tandem recipere meruerit. non dubiũ quin magis meritorie/ quã ſi ſponte ꝛ ſine laborum certamine quaſi inueniſſet. Si tamen in humilitate perſeuerans cũ gratiarum actione recognouerit non ſuis meritis nec precibus aridis: ſed mera dei ex bonitate gratiam conſolationis collatam gratis, Oratio anime talis non eſt pura ſꝫ dura: ꝛ quãuis non dulcis tamen fortis. vnde

ceteris paribus ipſa apud deum tantū ob-
tinere poterit ſua dura fortitudine/q̄ntum
alteriꝰ oratio ſua deuota dulcedine. ꝓut in-
nuere videtur beatus Bernardus ſuper il-
lud pſalmiſte. Delectare in domino ⁊ da-
bit tibi petitiones cordis tui. Non eſt in-
quit hoc dictum de affectu. ſed de exercitio.
Ille eniꝫ bene hec implet/qui delectari co-
natur/etſi non pertingit ad hoc vt delecte-
tur. ⁊ viribus hoc agit. quod ille qui dele-
ctationem hanc percepit. Nō ergo incau-
te quis ſequatur huiuſmodi dulcedinum
ſentimenta. ⁊ ſenſibiles in orationibus ſu-
is conſolationes. nec preſumat ſe ſcd̄m ta-
lia a deo exaudiendum. ſed magis ſcd̄m ra
tiōis ſue ⁊ voluntatis iudicium/ quod de-
us potius penſat. maneatq̄ȝ in illis termi-
nis/ſcilicet ꝙ iuxta diuinum promiſſuꝫ ac
cepturus quandoq̄ȝ indubie erit/ id quod
poſtulat. vel aliud quod vtiliꝰ diuina pro
uidentia eideꝫ fore cognouerit. ſi fideliter i
oratione ſua ſine heſitatione de dei pieta-
.2. tate perſeuerét. ¶ Addendum hic videtur
non incongrue ꝙ nonnunq̄ȝ ſimplicibus
deuotioni vacare querentibus / huiuſmo-
di ſpiritualium conſolationum ſubtractio
ſit vtilior q̄ȝ conceſſio. maxime eis qui nō-
dum exercitatos habent ſenſus ad diſcre-
tionem boni ⁊ mali. nec aduertere norunt
quomodo perſepe angelus tenebraꝝ trāſ-
ferre ſe ſolet in angelum lucis/ vt decipiat.
¶ Pro qua clarius intelligenda. ſciendūꝫ
ꝙ anima rationalis que eſſentialiter indi-
uiſibilis eſt/duobus modis ſuas exercet o-
perationes. Aliquas videlicet ſine organis
ſeu inſtrumentis corporeis ſaltem imme-
diatis. Et aliquas cum huiuſmodi corpo
reis organis. Et ſcd̄m hoc diuidi conſue-
uit potentialiter in partem ſuperioreꝫ que
etiam mens vel ſpiritus dicitur. Et in par
tem inferiorem que ſenſualitas nomina-
tur. Prima autem portio anime in tribus
conſiſtit potentijs. ſcilicet intellectu ſeu ra
tione/voluntate/⁊ intellectuali memoria.
In quibus illa ſumma maieſtas. glorioſiſ
ſima trinitas. ſcd̄m cōmuniter loquentes
creauit hominem ad imaginem ⁊ ſimilitu
dinem ſuam. Secunda vero anime portō
conſiſtit in potentijs ſenſitiuis. tam exte-
rioribus q̄ȝ interioribus. ⁊ appetitibus ſen
ſitiuis. ſcilicet iraſcibili ⁊ concupiſcibili.
Iuxta itaq̄ȝ premiſſa/notandum ꝙ quili-
bet ſpiritus de ſui natura niſi diuinitus ꝓ
hibeatur/cuilibet illabi poteſt corpori. et
circa ipſum ſiue in ipſo operari. hoc enim
priuilegium inditum eſt nature ſpirituali/
ſupra naturam corpoream. Unde ſequit̄
ꝙ angelus bonus vel malus poteſt opera
ri in noſtris ſenſibus/⁊ ſenſitiuis appetiti
bus / eo ꝙ ſint corporei propter organa.
Unꝰ tamē ſpiritus creatus/nō poteſt illa
bi alteri ſpiritui. quia ſicut in corporalibꝰ
impoſſibile eſt fieri penetrationem dimen
ſionuꝫ iuxta philoſophos. ſic ⁊ in ſpiritua
libus impoſſibile eſt fieri illapſus ſpiritu-
um iuxta theologos. Et hoc eſt quod dicit
Auguſtinus in de fide ad Petrū vbi inq̄t.
Singulis ſpiritibus ineſt terminus quo
a ſeinuicem diſtinguūtur. ⁊ vnus in alio n̄
eſt. ¶ Ex iſto ſequitur ꝙ diabolus nō po-
teſt intrare parteꝫ anime ſuperiorē/ſiue ip-
ſius anime eſſentiam. Patet. quia anima
eſt ſpiritus indiuiſibilis ⁊c. Et per conſe-
quens etiam non poteſt immediate in ip-
ſam operari/cum omnis operatio fieri ha
beat per contactum. Et hoc eſt quod vene
rabilis vult Beda Actuū. v. ſuper illo loco
vbi Petrus ait Anania/cur ſathanas ten
tat cor tuum ⁊c. Dicit enim ſic. Notanduꝫ
ꝙ mentem hominis iuxta ſubſtantiam ni-
hil implere poteſt niſi creatrix trinitas ⁊c.
¶ His itaq̄ȝ premiſſis bene conſideratis.
poterit faciliter attendi/q̄ȝtis periculis ex-
poſiti ſumꝰ. ⁊ q̄ȝ diuerſimode nob illudere
poſſunt ſpiritus nequam / etiam ſimulata
ſpecie boni. vt finaliter nos decipiāt ſcau-
tos. ⁊ ad mala perducāt. vt beatus Augu-
ſtinus. in de ciuitate dei in diuerſis locis. ⁊
maxime. xviij. ⁊. xxi. libris clare oſtendit.
¶ Poſſunt nanq̄ȝ vt tactum eſt ſenſibus no-
ſtris illudere. poſſunt etiam immittere di-
uerſa fantaſmata. quibus/ſi ſenſualiter de
lectabilia fuerint/alliciant ⁊ inclinent ap-
petitum noſtrum ad illicita. vel quibus/ſi
triſtia fuerit/appetitum noſtrum deterren
do a bono retrahant. ⁊ propter difficulta-
tes experimentaliter immiſſas. impediant
totaliter. ita vt a bono inchoato vel incho-
ando penitus propter ſenſibiles grauita-
tes deſiſtamus. Rurſum quoq̄ȝ immutare
poſſunt noſtrum appetitum ſenſitiuum ꝑ
hoc/quod aliquam facere valent immuta-
tionem circa eius organum. Sic nāq̄ȝ vo
lentes deo non prohibente aliquē incitare

ad libidinē/poſſunt cauſare circa renes ali
aſq corꝑis ꝑtes. vbi libido ſedē tenet/ali
quā vehementē calefactionē. Et volentes
in aliquē ꝓuocare virtutē iraſcibilē. poſſunt
deo ꝑmittente ꝓcurare ebullitionē ſangui
nis eiꝰ circa cor ⁊c. Sicq mirabiliter de
fame. ſiti. ſomnolētia. ⁊ alijs humanis paſ
ſionibꝰ appetitus ſenſitiui intelligatur/qua
rū oīm paſſionū cauſas diabolus nō igno
rat ꝓpter nature ſue ſubtilitatē. Licet nāq
a grā ceciderit naturalia tñ non amiſit.
r. ¶ Et ſic angelus malus hmōi cāas paſſio
nū admouere in hoīe pōt. Ita quoq ange
lus bonus. eaſdem amouere ꝓualet. vt ho
minē a tēptatione liberet/immo credo qȝ
⁊ angelus malus eas poſſit deo permitten
te. ⁊ angelo bono nō reſiſtente/in homine
remouere. dūmodo ſperet ꝑ hoc hoīem pe
riculoſius poſſe decipe. atq ad peiora ma
la ꝑducere. ꝓut qñq compꝑtū eſt. ¶ Pōt eti
am ſpūs malignꝰ naturā noſtrā corporeā.
⁊ totā anime portionē inferiorē/multa trā
quillitate fouere. ⁊ eam delectare gaudijs.
⁊ apparēte voluptate/ſiue ficta ⁊ ſophiſti
ca dulcedine/qbus hō incautus. ⁊ ſpūaliū
fallaciaꝝ inexꝑtus. ad tantū allici poterit/
vt etiam tandē in viribꝰ anime ſuperioribus
multum inde gaudeat/⁊ magna qſi in toto
homīe conſolatōne ꝑfruatur. ita qȝ homo
vix credere poſſit aliud quin a deo foret tā
ta ſuauitas. cū tamē certiſſime qñq ſit ab
humani generis inimico. Qui hanc cau
ſare tēptat nōnunq/vt hoīem ꝑ hoc in ſuꝑ
biam erigat. nonnūq vero vt hoīem per
indiſcretionē ⁊ abuſionem huius decepto
rie ꝯſolationis in veſaniā aliaq mala fina
liter deijciat. ¶ Diligent tñ ꝯtuēdū qȝ ſpūs
malus nō pt imediate tēptare hoīem in ꝑ
te aīe ſuperiori. cum ſibi nō illabitur ꝓut ſu
pra tactū eſt. quāuis poſſit mediate. Nō
tunc fit/cum intellectus ſeu ratio incaute
conſentit fantaſmatibꝰ illis. q ſibi illuſus
ſēſus repñtat. nō debite. ſ. abſtrahēdo/eli
ciendo/aut diſcurrēdo. Item pōt id fieri ꝑ
ꝑter vehemētem paſſionē appetitꝰ ſenſiti
ui. q paſſio ſepe iudiciū rōnis ꝑuertere ſo
let. ¶ Similiter pōt ipa volūtas in hoīe
tētari mediate. Et hȝ fit cū rō ꝑ erroneū ſuū
iudiciū de q tactū eſt/ipam voluntatē mo
uet/vel cū caro fortiter tentata/q ſp tñ ꝯcu
piſcit aduerſus ſpūm. ipam voluntatē tam
diu ſtimulat. quouſq eā ſibi inclinat. Sic
enī ſm ſcm̄ Jacobū. vnuſqſq tētatur a ꝯcu
piſcētia ſua. abſtractꝰ ⁊ illectꝰ. ¶ Hec/licet
aliqliter ꝑ exceſſum. nō tñ inutilit vt appa
ret ad ꝓpoſitū dicta ſint. ꝓ detegēdo fallaci
as ⁊ ꝑicula. q inexꝑtis ꝯtingere poſſent cir
ca ſpūales dulcedīes in orōnibꝰ ⁊ medita
tiōibꝰ ſuis/ꝑ angelū ſathane trāſfigurantē
ſe in āgelū bonū. niſi caute ⁊ diſcrete ſe ha
buerint in ſuis ſentimentis. ⁊ ſenſu ꝑcepti
bilibꝰ ꝯſolatōibꝰ. ¶ Ex ꝑmiſſis etiā facile
d. elici poterit ꝯſideratio. quō hoīes in capiti
bus ſuis debilitati. aut alias in naturalibꝰ
ſuis leſi. ⁊ indiſpoſiti. ſeu ex cōplexiōis ma
licia ad aliq vitia fortiter ⁊ ſpēaliter ꝑ cete
ris inclinati/q cōiter paſſionati dñr/ꝑñti ci
tius. facilius ⁊ multiplicius. q alij bñ diſpo
ſiti ⁊ bñ ꝯplexionati. ſeu bñ educati ab ini
mico illudi. vexari. decipi. ⁊ ꝑiclitari. ꝓpter
organoꝝ ſuoꝝ indiſpoſitionē. deo ꝑmittē
te. Quibꝰ ꝯſulendū eſt. vt ꝯtra inuiſibilis
hoſtis inſidias/deū ⁊ ſctōs ſepe inuocent/
ꝓpriū ſenſum nō ſequantur. alios ꝯſulāt ⁊ eo
rū ꝯſilijs acqeſcant. nimietate exercitioꝝ
tam corꝑaliū q ſpūaliū ſeipos nō grauent.
Occaſiones pctōꝝ qntum poterūt fugiant.
ꝯtra paſſiones ſuas viriliter laborēt. ⁊ nul
lo modo locū eis dent. neq eis cedant, nā
ſi ſemel iteꝝ ⁊ iteꝝ paſſiōibꝰ ſuis ceſſerint.
deueniēt paulatim ad hȝ. vt cum eis reſiſte
re volēt. difficulter aut minime id poterūt.
Ex quo vſus ſeu ꝯſuetudo eſt quaſi altera
natura. ¶ Et vt reuertamur ad hȝ vnde ſer
mo ſumpſit exordiū. vicȝ ad puſillanimita
tē. nō qdem amplectendā. ſed oīmode fu
giendā. ſumamꝰ de ipa exemplū ad ꝓpoſitū.
Sit quis naturaliter timidus/⁊ in natu
ralibꝰ quibuſdā defectuoſus. huic ſi coram
multitudine qppiam agendū incubuerit.
poterit facillime ſpūs nequā (dō id ad ꝓbatō
nē ⁊ exercitationē huius ꝑmittente) paſſio
nē timoris in tali ad tantū intentare. cū na
turaliū defectuū eius adiumēto/vt qſi totꝰ
ſtupefiat/viſuſq ⁊ auditus vſum qſi inter
mittat. immo ⁊ ſenſu tactus. qſi intercepto.
per totū corpus ſpaſma incurrat. ⁊ frigido
quodā ꝑfuſus ſudore. velut amēs in terrā
cadat. Queadmodum exꝑientia in nonnul
lis docuit, Cui grauiſſime paſſioni timo
ris. ſemel aut bis exꝑti. ſi is de quo loqmur
ceſſerit. ⁊ iuxta ſupra datū ꝯſiliū ſe viriliter
ꝓpter comptam difficultatē ⁊ preſumptam
confuſionē eidē nō oppoſuerit/deueniet

ad tātā indubie puſillanimitateꝫ. ꝙ vix aut
nunꝙ̄ curabitur:/imo videbitur ſibi qn̄ꝙ̄
fantaſtice ⁊ diabolo illudēre. ꝙ potius vel/
ler mortem ſubire. ꝙ̄ tali operi. vbi tantā ex
pertꝰ eſt difficultatē. iterū intēdere. ¶ Cōſo
nat huic exemplo noſtro illud phiſicorum
de nō nullis ſemel grauiter ⁊ quaſi vſꝙ̄ ad
mortem vulneratis: Qui vt aiunt. ſi ſang/
uinem poſtmodum viderit/aut fortiter de
ſanguie fantaſiauerint. ſincopim facillime
et ſpaſma patient. ꝓpter id qđ prius exper/
A ti ſunt incōmodum ⁊ ꝑiculum. ¶ Sed re/
deamus modo ad deuotoruꝫ ⁊ aridorū cō/
parationem. vnde ꝓpter deceptorias ꝯſola
tiones manifeſtandas digreſſi ſumꝰ. Vn̄
notandum ꝙ ꝑut aliqualiter ſupius tactū
eſt. Aridus nōnunꝙ̄ in ſtatu eſt tutiori. ꝙ̄
deuotus/hac ratione. Sint nāꝙ̄ duo. q̄ꝝ
vnus /ſcilicet deuotionis dulcedie fruens
maiorem habeat confidentiam. Alter ſcili
cet eadem carens dulcedine minoreꝫ ꝯfidē
tiam teneat. Haud dubium quin poſſit cō
tingere ꝙ is qui plus confidit/periclitatur
facilius. ⁊ fit inferior/quia eius confidētia
ex ignorantia ſuiipſius ꝓcedit/cum neſci/
at ad quantum teneatur coraꝫ diſtricto iu/
dice. Alter vero minus confidens nō faci
le decipiatur. ⁊ ſit tutiori ſtatu. quia eiꝰ tre/
pidatio eſt ex ſui diſcuſſione ſedula/et cog/
nitōne ꝓprie infirmitatis ⁊ imꝑfectōis ſue.
Ideoꝙ̄ quantuꝫ hic per humilitatē timet
et trepidat/tantum dei ante iudicium ſecu
rior aſtabit. quia diiudicauit ⁊ diſcuſſit ſe
ipſum. Ita eſt quandoꝙ̄ confidentia non
bona. et timor ſecurior. deoꝙ̄ propinqui/
or. Hinc eſt ꝙ quidaꝫ patrum aiebat. nul/
lam peiorem paſſionem fore ꝙ̄ nimiam
confidentiam. tam erga deum ꝙ̄ erga pro
ximum. Nam generat communiter contem/
ptum. ⁊ debitam negligit reuerentiā. tam q̄
ad deum ꝙ̄ quo ad proximum habendam. et
in vanitatē et ſuperbiā ſepiſſime terminat.
¶ Nonnunꝙ̄ etiam cōtingit/vt is qui co/
natur habere delectationes ſpūales. expen
dat ob hoc quaſi totum tēpus /quo tamen
vtiliora ſibi ⁊ proximo. magiſꝙ̄ grata deo
non tantū poſſet. ſed ex iniūcto et ſancte for
ſan obedientie debito deberet agere. ⁊ tan/
dem cum adeptus fuerit qđ queſiuit. male
cuſtodit dimittens ilico mentē ſuā ad alia
impertinētia euagari. aut vertens ſe ſine ne/
ceſſitate ad alia. quaſi diceret. Et ſi nō ver/
bo tamē facto. Iam qđ cupiui teneo/dietā

meam modo bene cōpleui. bn̄ ſto. ſecurus
ſum. Attamē neſcit miſer/aut ſe neſcire diſ
ſimulat. ꝙ id qđ accepit cadit ſub gratia g̃/
tis data. ⁊ poteſt ſtare cum peccato. Unde
pn̄t adhuc oīa ſua peccata manere ſuper
eum. ꝙꝙ̄ is cui multū donatū eſt. multum
etiā in iudicio requiretur ab eo. ꝓ ratione red
denda. Et rurſum cum ꝑorem grām ꝯſola
tionis quaſi nihilipendendo abiecerit/ re/
uertetur ad deū inſtās ꝓ alia accipiēda. qn̄
ſibi placuerit. quaſi dignū ſit vt deꝰ ad eiꝰ
beneplacitū ſemꝑ ſit paratus. donecꝙ̄ ſibi iu
ſte. qn̄cunꝙ̄ ⁊ quodcūꝙ̄ poſtulauerit. Hec
eſt illa vna ꝑ̄ſumptio fatua mala. ⁊ ꝑiculo/
ſa ꝯfidentia. que nonnullos ſe deuotos pu
tantes poſſidet. ¶ Sed nō ſic eſt de illo/q̄
auxilium diuinū tantū. ⁊ nō dulcedines q̄
rit ꝓ ſuis neceſſitatibꝫ. ⁊ ad reſiſtendū tem/
ptationibus. qui querit peccatorum ſuoꝝ
remiſſionē. nō ſpūalem conſolationem: q̄
puram q̄rit dei miſericordiā. nō ſingularē
ſuauitatis gratiam. qui iuxta dn̄i ſui bene
placitū cum labore ⁊ dolore. eidem ſeruit.
nec ꝯſolationes hic. ſed in futuro requirit. et
ſi qua conſolatio offeratur/ eam cum timo
re ⁊ humili gratiarumactione ſuſcipit. ⁊ cū
recedit. non triſtior inde. neꝙ̄ ad ſeruien/
dum deo ſegnior fit. Nam iſte ſalutem ſuā
operatur cum timore. prior quaſi cum tu/
more. Iſte in veritate. prior in vanitate. Iſte
fideliter. alter fallaciter. Hic ꝓpriis quaſi
ſtipendiis militat deo. aliꝰ niſi mercedem
a deo hic recipiat ꝯſolationis. militare re/
nuit. ¶ Solet etiā puſillanimes reddere nō
nūꝙ̄ deuotioni intēdentes/nimia ſcrupu/ B
loſitas conſciē. q̄ vtiꝙ̄ nō eſt bona. vtpote
cum q̄s de venialibꝫ ⁊ leuibꝫ peccatis ſine
quibꝫ iſta vita vix aut nullatenꝰ trāſigi po
teſt. ⁊ pene de omni actione ſua ꝯtinuaꝫ q̄/
ſi ſibi format ꝯſciam. plus hmōi ponderāſ
lance iuſticie/ꝙ̄ diuine miſericordie. ⁊ hoc
preſertim vltra debitū. ac ſi ſua iuſticia tan
tum. ⁊ non dei miſericordia potius ſaluan
dus ſit. Unde ꝯtingere poteſt. niſi huiuſ/
modi ſcrupulos inordinatos deponat. vt
id quod prius non erat peccatuꝫ ex ſe/fiat
peccatū ex ſcrupulo ꝯſcientie. quicq̄d eniꝫ
cōtra ꝯſciam eſt. peccatū eſt. Nec poteſt h̄
talis grām ꝑcipe. q̄ de mortali vbi morta/
le nō eſt. format ſibi ſcrupulū ꝯſcie. Nō eīꝫ
auctor gratie deus habitare vult in tali cō/
ſcientia inq̄eta ⁊ turbida. q̄ppe cum de eo
ſcriptū ſit: In pace factꝰ eſt locus eius.

De hoꝝ ſcrupuloſoꝝ nūero videnť hi fore.
qui cum pſalmū aut orōnem dixerint non
cum actuali intentione ſʒ mentis ſubrepta
euagatōe/ quā hūana infirmitas ex ſe vita
re nō pōt repetere ꝛ reſumere iteꝝ ꝛ iteꝝ nō
ceſſant. Attamē ꝯtingere pōt/ vt q̄ꝫtumcū/
q̄ꝫ reiterēt: id quod reiteratū eſt/ fiat ita in/
ſipidū. ꝛ q̄nq̄ꝫ pl9 q̄ꝫ illō qō prius negligē/
ter ꝛ inaduertenter fuit pſolutū. ¶ Quib9
ꝛ aſſociandi videnť illi qui cum cōpeten/
ter ꝛ ſi non ſufficienter/ contriti ſunt atʒ cō/
feſſi/ qꝛ impoſſibile quo ad nos videtur vt
ſufficienter contriti ſint de peccatis ſuis/ n̄
ſunt cōtenti/ ſed ſemp ſcrupulū habētes ſe nō
dum debite ꝯfeſſos eſſe: fatigant ſeipſos et
confeſſores ſuos. cū reiterationib9 confeſ/
ſionū. preſertim de leuib9 peccatis modi/
ci ponderis. Illic iuxta pſalmiſte vocē tre/
pidātes vbi n̄ erat timor. ¶ Eſtʒ oib9 pit cō
ſultū ſit/ vt n̄ de ſua iuſticia/ ſʒ de mera dei
ꝯfidāt mia/ ſicq̄ꝫ pōderēt ſuā negligētiā vt
ꝑpōderēt dei infinitā clemētiā. Meminerit
quoq̄ꝫ illius cōmunis dicti/ q̄ vltra poſſe
viri non vult deus vlla reqri. Itēq̄ꝫ illi rei
terantes orationes ſuas aduertāt. q̄ eccl'ia
non obligat ad actualē intentionem/ q̄ꝫ q̄ꝫ
bona ſit: ſed tantū vt ore pſoluanť. Nō er/
go neceſſe ē vt reiterēt qō ſemel dictū. licet
inaduertēter putāt. Sed ſufficit vt de ſua
negligentia doleant/ ꝛ confiteanť. ꝛ qō in/
iunctū fuerit loco negligēter actoꝝ ſolum
reddant. Hoc tamē intelligi volum9 ō his
qui naturaliter/ aut ex infirmitate acciden/
taliter/ fluxibiles nimis hn̄t fantaſias: ꝛ ve
lint nolint. q̄ſi ad leuē venti flatum. ad alia
a ꝓpoſito facillime diſtrahunť. Nō autem
de his q̄ fortes ſunt a natura in ſuis orga/
nis/ ſed quaſi animales ꝛ beſtiales. ex ſua
carnalitate ꝛ torpore. malaq̄ꝫ conſuetudīe
ad omnia ſpūalia pigri. ꝛ ad cūcta que car/
nis ſunt ꝓmpti. qui ꝛ ſponte quaſi tpe pſo
lutionis horaꝝ ſuarum. quia eis non ſapi
unt. aſſumūt ſibi cogitatiōes de exteriorib9.
in quib9 eoꝝ animus plus delitiať. Aut tan
ta ſomnolētia/ ex mala ſua conſuetudine. ꝛ
diabolo ipis illudēte/ obruunť. vt vix reco
lant de vnico verſiculo totius hore quam
pſoluiſſe putāt. Talib9 timeo grauiſſimuʒ
inſtabit purgatoriū. ſi euaſerit ꝑpetuū incē
diū. niſi hic debite conterantur ꝛ ſatiſfaci/
ant ꝓ tam grauib9 ꝛ quaſi affectatis negli/
gentiis. Non eſt noſtre mētis hos tales ex/
cuſare. aut occaſionem male libertatis eis

dare. Sicut nec in ſuperioribus intēcōis
noſtre extitit/ ꝓferre ſimpliciter aridos de/
uotis. ſed ſicut hic ſic ꝛ ibi ꝛ viceuerſa pu/
ſillanimes ꝛ paupes bone voluntatis ſuſce
pimus. q̄ꝫtum ad preſens attinet conſolari:
ꝛ tam ipos q̄ꝫ alios ad caute operandū ſuā
ſalutē exhortari. ¶ Et quia tactum eſt ali/ ·L·
quid ſupra de ſcrupulis circa ꝯfeſſiōes/ ſu/
pereſt adhuc q̄ nō incōgrue putam9 addē
dum. Expedit quippe ipis ſcrupuloſis di
cere ꝛ ꝯſulere/ vt non ſint nimis arte ꝯſciē/
tie circa peccata minora in ꝯfeſſione expo/
nenda/ ſed ſuccincte ꝛ breuiter quaſi in ge/
nere ſufficiat ea explicari. Maiora vero et
ea in quib9 eſſet anime periculū/ ſtudeant
cognoſcere/ ꝛ ea diligenter in ſpecie detege
re. ¶ Super quib9 tamen notandū q̄ q̄/
dā cogitationes turpes/ ꝛ execrabiles blaſ/
phemie/ ꝛ etiam luxurie/ non ita groſſe ſūt
confitende ꝑut occurrunt/ ſed ſufficit vt ſic
dicantur/ vt ꝯfeſſor mentē ꝯfitentis intelli
gat/ ſeruata honeſtate loquendi/ q̄ꝫtū poſſi
bilitas admiſerit. Licet enī confeſſioni ne
ceſſaria ſit hūilitas/ non tamen ꝓpter ſacra/
menti ꝛ ꝯfeſſoris reuerentiā excludiť hone
ſtas. Huiuſmodi etiam cogitationes exe/
crande ſiue blaſphemie ſiue luxurie/ nemi/
nem nimis turbent. Non enim delectant
deuotos ſed cruciāt. Nec ſunt hoīs ſed dia
boli eos ſuggerentis/ vnde nec imputabū/
tur homini ad demeritū ſed reputabuntur
potius eidem ad meritū: ꝛ purgāt animaʒ
pacientis eas magis q̄ꝫ maculent ꝓpter la/
borem quem homo perfert in pugnando
ꝯtra eaſdem. Quicquid nempe hominem
affligit contra ſuam voluntatē ꝛ nō placet
nec delectat: non facile in talibus tempta/
tor nocere poteſt. Quicunq̄ꝫ itaq̄ꝫ in hmōi
cogitationibus/ ſpecifice nimis vellet dſcē
dere in ꝯfitendo eas/ ꝛ multum ſcrupulo/
ſus circa ipſas eſſe/ hic proculdubio nō ex
hoc conſequeť pacem cordis/ ſed forti9 op/
poſitum: ꝛ dat occaſionē inimico ſe multo
amplius inq̄etandi ꝛ vexādi: quemadmo/
dum nonnunq̄ꝫ contingit illis. qui latrat9
canū mitigare conantes/ proiciunt eis pa/
nem vt ſic ſaltem latrare ceſſent. Immo fre/
quenter eum qui panem ꝓiecit durius la/
trando infeſtāt. ¶ Habeatur ergo ſemper
in memoria regula illa quaʒ quaſi in prin
cipio poſuimus. ſcilicet vt in quacunq̄ꝫ ꝑ/
te quis ſe ſentit proniorē ad malum/ ꝛ tem/
ptari ſe poſſe facilius/ ibi ſemper opponat

remedia preſciſe cõtraria ſolicitẽ⁹, Si q̇s eſt ſcrupuloſus in conſcientia nimis leuit/ ſtudeat cordis libertati. Si quis iracun/ dus ⁊ vehemens ⁊ commouetur faciliter. fugiat occaſionem ire/⁊ quaſi cum violen/ tia intendat mentis tranquillitati ⁊ man/ ſuetudini, Motus nãq̃ȝ maiores iuxta phi loſophoꝝ ſententiam. expellunt minores, Si quis impatiens ad queuis aduerſa/ ex empla patrũ ⁊ maxime chriſti ⁊ martyꝝ a/ nimo ſepe reuoluat, Si q̇s nimis zeloſus etiam in cauſa iuſticie/ ⁊ per impetum ſpi/ ritus nimis efferatur/ zelum cum modeſtia temperet/ Et quod etiam ipſe in multis of/ fendit recogitet/ quodq̃ȝ diſtrictum iudicẽ ſuper ſe habeat formidet, Si quis nimis tenax. largitati inſeruiat/ ⁊ ſic de ſimilibus,

D. Inſuper aduertendum pro quadam re gula generaliq̃ȝ tenendum, vt omnia ad q̃ voluntas cum quodam impetu ⁊ vehemẽ/ tia ſine preuia deliberatione inclinat/ q̃ẽtũ cunq̃ȝ appareant bona. habeantur ſuſpe/ cta/ quia cõmuniter ſunt motus ſenſualita tis ⁊ paſſionũ quibus hoſtis antiquus pſe pe ſe immiſcet. Iuxta quod ſcriptum eſt. Ab ea que dormit in ſinu tuo te cuſtodi/ ſci licet ſenſualitate. vt ipſa non dominetur ra tioni tue/ tanq̃ȝ mulier viro, Si enim hãc poteſtatem tali mulieri dederis/ ipſa cotra/ ria erit ⁊ rebellis viro ſuo. id eſt ſenſualitas rationi/ placeat vel diſpliceat tibi, Unde ſi nõ poteris eam ſic ſubigere, vt ſit omnimo de ſubdita viro/ ſemper tamẽ ei reſiſte/ nec vnq̃ȝ ei cedas/ ⁊ ſic huiuſcemodi rixa et pu/ gna coram deo tibi reputetur pro victoria, Siquidem non ſolum viciſſe malum/ bo/ num eſt/ ſed ⁊ pro viribus malo reſtitiſſe/ immo nõnunq̃ȝ melius eſt diutius pugnã exercere/ q̃ȝ cito preualere, Attendit nanq̃ȝ prudẽtiſſimus ⁊ equiſſimus rex noſter de/ us/ militum ſuorum velle potius q̃ȝ poſſe. Et ſicut poſſe vincere ſuum eſt/ ita vincere velle noſtrum eſt, Et q̃ȝq̃ȝ in vtroq̃ȝ gratia dei neceſſe eſt concurrat/ in velle tamẽ ma/ gis q̃ȝ in poſſe liberum arbitriuȝ hominis ſibi locum vendicat/ vnde iuxta ipſum mi/ litum ſuorum dominus certamẽ ad remu/ nerandum penſat, Et dignuȝ vtiq̃ȝ ⁊ iuſtũ eſt/ vt qui longius ⁊ laborioſius certauit/ p̃ miuȝ copioſius percipiat, Non tamen eſt pugna optanda ne videamur amare pe riculum/ ſed cum venerit eſt viriliter agen/ dum/ in nomine eius/ qui non patitur noſ tẽptari vltra id quod poſſum⁹/ ſed facit eti am cum tẽptatione prouentum, vt poſſim⁹ ſuſtinere, Cui ⁊ quotidie humiliter ⁊ fidu cialiter idcirco ſupplicare debemus dicen/ do quod ipſe docuit, Et ne nos inducas in temptationem, Creditur nãq̃ȝ ꝙ hec ipſa clauſula breuis verbis/ ſed ampla viribus in temptationibus irruentib⁹ deuota mẽ/ te replicata/ non mediocris ſit efficacie/ de quo nullus eſtimo dubitabit niſi infidelis/ ⁊ is qui ignorat quis eius auctor ſit.

Florent etiam ſcrupuloſi quorum puſilla/ nimitatem conſolari intẽdebam⁹/ q̃ȝq̃ȝ nõ nunq̃ȝ ad alia digredi videamur. Florent inq̃ȝ/ ꝙ valde eis expedit cum conſilio ſuo rum ſuperioꝝ ⁊ aliorum virorum ſuorum prudentium/ deum timentium/ contra ſu/ os ſcrupuloſ agere/ vt ſic tandem aſſueſcãt eos non timere/ ſicut domificatores aſſue/ facti ambulant ſecure ⁊ intrepide ſuper te/ cta altiſſima/ vbi non ſic practicati ſtatim forent ſi huiuſmodi attẽptarent in pericu/ lo vite, E.

Intendant quoq̃ȝ puſillani/ mes ſcrupuloſi ꝙ inimicus humani gene ris/ cum impugnat hominem ſtercoribus turpiſſimarum cogitationuȝ/ veluti in ob/ ſidione vrbium vel caſtrorum fieri cõſue/ uit cum ſtercoribus cloacarum/ aut cuȝ ter ret repentino ſtrepitu quempiam/ vel hor/ rorem immittit quaſi inopinate/ put ſimili ter bombardorum tonitruo impugnato/ res munitionũ agere conſueuerunt/ ⁊ quẽ/ admoduȝ ioculatores ⁊ truſatores pueris horrorem inuſitatis ſuis geſtib⁹ incutere nouerunt, Intendant inq̃ȝ ꝙ talia non cu rent/ neq̃ȝ multum cum his litigent/ ſed po tius irrideant dicentes/ cum illo patre in vitaſpatrum in talibus experto, Immun/ dicia tua ſuper te demon/ dominus mihi adiutor/ nõ te timebo, Quia enim immũ/ dus ſpiritus es/ immundicia opus tuum eſt, Item terrores tuos non timeo/ quia e/ um qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mor tuos et ſeculum per ignem defenſorem ha/ beo,

Puſillanimes ſcrupuloſi ſimili ter ſciant ꝙ ſi confeſſiones ſue magis ſe in quietãt q̃m tranquillent/ dummodo ta/ men firmum ⁊ fixum iudicium de morta/ li peccato in ſe non habeant/ quod ex hoc ſepius cognoſcere poſſent/ quia ſi in ſimilibus caſibus eos mouentibus ab

aliȷs requirerentur / dicerent caſus tales minime peccata mortalia. tunc ceſſandū cum ſupiorum ⁊ peritoꝝ cõcilio foret a frequentatione ꝯfeſſionū. ⁊ fiducialiter nihilomin⁹ celebrandū/atqꝫ humiliter dicendū, Domine non in iuſtificationib⁹ meis proſterno p̄ces meas ante faciem tuam / quia nulle ſunt/. ⁊ ſcio ꝙ ſi milleſies confiterer/⁊ diſtricte diſcutere volueris me/ non ero mundus in conſpectu tuo. Sola nanqꝫ domine miſericordia tua mundabit me. Ideoqꝫ in multitudine miſericordie tue introibo ad altare ſanctum tuum in timore tuo. timens ꝙ te plus offenderem ſi dimitterem qꝫ ſi acceſſero. eo ꝙ tu in memoriam tuam ita fieri iuſſiſti/⁊ ego multis debitor ſum pro quib⁹ orare teneor, Nulli debet eē dubium/quin talis humiliatio plus accepta ſit deo, qꝫ nonnullorum vana preſumptio. qui poſt confeſſionem ſuam ⁊ qualiacunqꝫ ecertiola ſe dignos ⁊ bene mundos reputant. quaſi intrepide ad illa terrifica diuina miſteria accedētes, Sec⁹ āt eēt vbi haberetur fixa ⁊ q̄ſi certa ꝯſcia de peccato mortali, Illud enim eēt confitendum. nō ſic de veniali quod de neceſſitate nunqꝫ cadit ſub obligatione confitendum ſacramētaliter in ſpecie. qꝫqꝫ quandoqꝫ perutile ſit. Sed ſufficit confeſſio generalis, Nam venialia per diuerſa delētur. vti confeſſione generali. oratione dominica. tunſione pe-

·F· ctoris ⁊c. ¶ In nonnullis etiam eſt tam arta conſcientia, vt qꝫto magis eam ſcobare per confeſſionē conantur/tanto amplius quaſi inde fedantur/propter plura nouiter ex fricatione pullulantia. que tamen frequenter modice aut nulle ſunt reputatōnis. conſcientia talis non firmatur melius qꝫ dimittendo eam in pace ⁊ quiete. ⁊ ꝙ ſolum imbre lachrymaꝝ irrigetur. ⁊ ſic fecundata celeſtis dono gratie ſolidet. ¶ Veniale autem peccatū cõmuniter eſt omne illud quod factum eſt abſqꝫ rationis deliberatōne, quodcunqꝫ ſit illud. etiam ſi ſit odiū vel ira contra deū/aut horribilis blaſphemia, ¶ Vel veniale peccatum eſt/ quando actus talis eſt/qui non tollit debitam ſubiectionem hominis ad deum atqꝫ eius amiciciā ſeu dilectionem/nec perimit debitum fraterne ſocietatis vinculum ad proximum. Iuxta ſimile in legibus ſecularibus ⁊ politicis/vbi quedā peccata morte puniuntur ⁊ quedam non. qꝫuis ſint contra precepta ⁊ ſtatuta. quia non tollunt debitam ſubiectionem ad principem ac ad ciuilitatem et proximum, ¶ Ex quo elici poteſt / ꝙ non omne quod eſt factum contra preceptum/ aut votum/aut iuramentum. aut etiam cōtra dei interdictum/eſt peccatum mortale. quia in quolibet horum ſtat peccari poſſe per ſurreptionem quandā/⁊ abſqꝫ pfecto rationis ꝯſenſu. qui ꝯſenſus nunqꝫ eſt in primis motibus/niſi poſt deliberationem habitā vere vel interp̄tatiue. que deliberatio in aliquib⁹ citius/in aliquib⁹ tardi⁹ fieri habet. quod ſignanter addimus propter habituatos in bono vel malo. quia in talibus habitus eſt quaſi ſimilis deliberatiōi, Sicut dicit Areſtotiles, ꝙ ars, pfecta non deliberat, patet hoc in ſcriptorib⁹ ⁊ cytharisantib⁹, Sunt etiam quedā circa que ratio magis debet eē puigil qꝫ in aliȷs. quod niſi fecerit interpretatur conſentire, ¶ Notent quoqꝫ puſillanimes ſcrupuloſi/ ꝙ nō ſemp tenemur agere meliora ⁊ meliori modo quo poſſum⁹/maxime ſub obligatione peccati mortalis. quoniā de⁹ omnipotens qꝫuis hoc poſſit a nobis licite exigere. quia ipſe domin⁹ ⁊ nos ſerui eius. nō tamē ſic agere voluit. ſed contentus eſt /vt certa que dedit precepta ſeruemus. quod ſi fecerim⁹ ſufficit ſibi. ⁊ manebim⁹ in ei⁹ dilectiōe ⁊ ḡtia, Beati nihilominus qui ita eſuriunt et ſitiunt iuſticiā. in obſequendo tanto ⁊ tā dulci bonoqꝫ domio. vt poſſe tenus aliq̄d ſuperogare dn̄i ſui preceptis contendant. Beatus quoqꝫ qui ſemp eſt pauid⁹/timēs minus debito feciſſe. dummodo tamē obſeruet ſemper. ne quid nimis. ⁊ ne ſit iuſt⁹ nimium. ⁊ demum ne dū nimis emungit. ſanguinem eliciat. ¶ Itaqꝫ puſillanimes confortamini et nolite timere. Confidite puſill⁹ grex. quia complacuit patri veſtro celeſti dare vobis regnum in ſecula ſeculorum. Amen,

¶ Finit.

¶ Tractatus eiuſdem ·B·

de diuerſis diaboli tēptatōnibus, e gallico in latinū verſus. ad preces venerabilis patris domini Nicolai de Nuremberga